Fra Det Kgl. Biblioteks tekstportal (tekster.kb.dk)

Forfatter: Kierkegaard, Søren

Titel: To opbyggelige Taler, 1844

Citation: Kierkegaard, Søren: ”To opbyggelige Taler, 1844”, i Kierkegaard, Søren: *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Jette Knudsen; Johnny Kondrup; Alastair McKinnon; Finn Hauberg Mortensen, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 1998 , s. 1. Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/sks-2t44-txt-root.pdf (tilgået 10. november 2026)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. 5

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.
Læs CC0-erklæringen

* MDCCCXLIV
To opbyggelige Taler
Af
S. KIERKEGAARD
Kjøbenhavn
Faaes hos Boghandler P. G. Philipsen
Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri

* Forord

Skjøndt denne lille Bog (som derfor blev kaldet »Taler« ikke Prædikener, fordi dens Forfatter ikke har Myndighed til at *prædike;* opbyggelige Taler, ikke Taler til Opbyggelse, fordi den Talende ingenlunde fordrer at være *Lærer*) har udeladt Noget, har den dog Intet glemt; skjøndt den ikke er uden Haab i Verden, forsager den dog af ganske Sind ethvert Haab paa det Uvisse eller om det Uvisse. Fristet maaskee, som de tidligere ikke vare det, har den ingen Glæde af »at gaae som til Gjestebudshuus;« ønsker ligesaa lidet som hine, »at dens Indgang maatte være i Forfængelighed«; (1 Thess. 2, 1.) thi hvis et Menneske end ikke var uden Dannelse, forsaavidt han lærte, af hvad han leed, det var dog aldrig lysteligt, om han behøvede at lide meget for at lære lidet. Dens Begjering er at takke, om den paa den Myndiges Ord vandt Mængdens stiltiende Tilladelse til, at turde gaae ubemærket sin Gang for at finde, hvad den søger: hiin Enkelte, hvem jeg med Glæde og Taknemlighed kalder *min* Læser, som med høire Haand modtager hvad der bydes med den høire; hiin Enkelte, der i den beleilige Time fremtager hvad han modtog, og gjemmer hvad han fremtog, indtil han atter fremtager det, og saaledes ved sin Velvillie, sin Viisdom hensætter den ringe Gave paa Rente, til Gavn og Glæde for Den, der bestandig kun ønsker at være som en Bortreist.

S. K.

At bevare sin Sjel i Taalmodighed

Luc. XXI, 19

Det er ofte sagt med Beundring, ofte seet med Forbauselse, hvorledes et Menneske i Farens Stund og i Forfærdelsens Øieblik viste en Sjelens Styrke, man i Sandhed maatte kalde vidunderlig. Hvor hurtigt og hvor bestemt overskuede Forstanden Alt og det Gysende, hvor hurtigen valgte Aandens Nærværelse det Rette med en Sikkerhed, som var den Frugten af det modneste Overlæg, hvorledes trodsede Villien, hvorledes selv Øiet de truende Rædsler, hvorledes fornam Legemet end ikke Anstrængelsen, ikke den qvalfulde Lidelse, hvorledes bar Armen med Lethed den Byrde, der langt overgik menneskelig Kraft, hvorledes stod Foden fast der, hvor enhver Anden ikke turde see hen, fordi han saae Afgrunden! Har Du aldrig seet det m. T., nu saa har Du dog hørt derom; Du har maaske hørt, hvorledes et Menneske, der havde henleflet sit Liv tankeløst, og aldrig forstaaet Noget, men forspildt Sjelens Kraft i Forfængelighed, hvorledes han laae paa sit Sygeleie, og Sygdommens Forfærdelse omringede ham, og Kampen begyndte angstfuldt som sjeldent, hvorledes han da for første Gang i sit Liv forstod Noget, og forstod, at det var Døden, han stred med, og hvorledes han nu samlede sig i et Forsæt, der var mægtigt at bevæge en Verden, hvorledes han vandt en vidunderlig Besindighed til at rive sig ud af Lidelserne for at benytte det sidste Øieblik, at han maatte indhente Noget af hvad der var forsømt, ordne Noget af hvad han i et langt Liv havde forvirret, udtænke Noget for dem, hvem han skulde forlade; Du har maaskee hørt det af dem, der stod hos ham, som med Veemod men ogsaa dybt rystede maatte tilstaae, at han i disse faa Timer havde levet mere end i sit hele øvrige Liv, mere end hvad der leves i Aar og Dage, eftersom Menneskene i Almindelighed leve. Lader os prise, hvad der i Sandhed er at prise, den menneskelige Naturs Herlighed, lader os takke, at ogsaa os blev givet at være Menneske, lader os bede, at os maatte forundes Naade til paa en skjønnere og utvivlsommere Maade herligen at fuldkomme det Herlige. Den Enkelte derimod, om hvem vi have talet, kunne vi ikke saaledes prise, thi Betragtningen af ham

gjør Sjelen tvesindet, og Tanken giver ikke udeelt sit Samtykke. Eller viser ikke endog en Sindssvag ofte, hvor stærkt et Menneske er, og dog prise vi jo ikke den Sindssvage, om han end beskæmmer Mange. Lader os da prise hvad der er at prise, og see, om ikke dette skulde lede os til at finde Det, hvor Sandheden og den fulde Hengivelse er Ja og Amen i Lovprisningen. Thi naar Forfærdelsen kommer udvortes med alle sine Rædsler, hvad Under da, at den piner den sidste Kraft ud af et Menneske, at den paa en Maade giver ham Kraft, som den selv giver Dyret, om end herligere, fordi Menneskets Væsen er det Herligste. Og Lærdommen, vi kunne uddrage deraf, er saare tvivlsom, og Slutningen, vi kunne gjøre derfra, meget tvetydig; thi Ingen har vel seet et Menneske saaledes kæmpe i Livsfare eller med Døden, uden at maatte tilstaae, at Udfaldet hvert Øieblik kunde blive det modsatte, samt at en saadan Strid ikke afgjorde Noget om eller for den Stridendes øvrige Liv. Hvis derimod et Menneske, medens Alle sige Fred og Tryghed, opdagede Faren, skuede Forfærdelsen, og efterat have anvendt Sjelens sundeste Kraft for ret at blive sig den bevidst, nu atter med Forfærdelsen for Øine udviklede og bevarede samme Sjelestyrke som Den, der kæmpede i Livsfare, samme Inderlighed som Den, der kæmpede med Døden, ja da ville vi prise ham. Thi priseligt var det allerede, at han opdagede Faren. Den Kraft, hertil udfordres, er langt større, end den Menneskene beundre i et afgjørende Øieblik; thi Forestillingen om, at der er Fred og Tryghed, og Menneskenes Forsikkring derom er som en Fortryllelse, der bedaarer letteligen med sin stærke Bedøvelse, og fordrer hele Sjelens Kraft for at løses. Dog er denne opdagende Kraft atter ikke ubetinget at rose. Dersom et Menneske liig en Eventyrer vovede sig ud til den Yderlighed, hvorhen Menneskene sjeldent sætte deres Fod, hvis han skuede ned og saae det Skjulte, opdagede det Forfærdelige, og nu, greben af Angest, slagen med Frygt, styrtede tilbage for de Rædsler, han selv havde hentet frem, forgjeves søgte at undflye dem, forgjeves søgte et Skjul i Menneskenes Vrimmel, fordi de forfulgte ham overalt; dersom et Menneske med sin bekymrede Indbildning manede Angester, som han ikke formaaede at beseire, medens han dog ikke kunde aflade at stirre paa dem, at fremkalde dem ængsteligere og ængsteligere, at udgrunde dem frygteligere og frygteligere, da ville vi ikke prise ham, om vi end prise Menneske-Naturens vidunderlige Herlighed. Kaldte han derimod Forfærdelsen frem, og opdagede Livsfaren, ikke menende, at han ved ørkesløs Tale skulde give Menneskene Stof til ørkesløs Overveielse, men fattede, at Faren angik ham; vandt han nu med den for Øine den Sjelens Styrke, som Forfærdelsen giver, da var dette i Sandhed at prise, i Sandhed vidunderligt Vidunderligt; hvo skulde ogsaa forstaae det, da Ingen saae Faren, og altsaa Ingen kunde fatte, hvad der ellers er let at forstaae, at den Mand, om hvem man veed, han oplevede det Rystende, at han blev modnet i Alvor.

Medens derfor al Tale som saadan om, at Fare og Forfærdelse giver et Menneske Kraft, er en svigefuld Tale, som Menneskene kun altfor gjerne ville høre, fordi de kun altfor gjerne ville bedrages, saa er det derimod altid gavnligt at betænke, at der ogsaa hører Kraft, ja ret egentligen Kraft til at opdage Faren, gavnligt at forstaae Sandheden, at der altid er Fare, fordi et Menneske »gaaer i Fare, hvor han gaaer,« og fordi et Menneske aldrig frelses, uden ved at »arbeide med Frygt og Bæven.«

Dog Faren kan være saare forskjellig. Den jordiske Fare ere Menneskene tilbøielige nok til at blive opmærksomme paa. Selv om Krigens Rædsler ikke rase ødelæggende og forstyrrende med Vold og Lovløshed, men der er Fred og Retfærdighed i Landet; selv om Pestens Morderengel ikke gaaer fra Huus til Huus i Byer og Riger, men der er Sundhed og Velsignelse; der er dog Fare, det vide Menneskene, Fare for Liv og Gods, for Sundhed, Ære, for Velfærd og Eiendom. See derfor ere Menneskene alvorligen betænkte paa at bevare og sikkre, hvad de eie, derfor ere de mistroiske mod hverandre og mod Livet, derfor er denne Mistroiskhed saa almindelig mellem Mand og Mand, at Ingen ved den fornærmer end ikke sin bedste Ven. O! Enhver, der blot er bleven, hvad man saaledes kalder myndig i Verden, han forstaaer godt, hvad jeg mener. Selv om det var Din bedste Ven, hvem Du troede bedre end Guld, der henvendte sig til Dig, selv om Du for ingen Priis i Verden vilde fornærme ham, naar Du med al Velvillie har efterkommet hans Ønske, da siger Du dette korte Ord til ham, eller han siger det selv: for Livs og Døds Skyld, og I forstaae hinanden, det fornærmer ham ikke, naar han overrækker Dig dette Ord skriftligt: for Livs og Døds Skyld ….. Altsaa for Livs og Døds Skyld. Et ungt Menneske, der gik ud af det fædrene Huus og hidindtil Intet havde havt at skaffe med Verden, hvis han hørte det Ord: for Livs og Døds Skyld, mon han vilde gjætte, hvad der i Almindelighed følger efter denne Begyndelse; en forfaren Mand, der er paafærde i Livet, til hvem man sagde dette Ord, mon han vilde falde paa, at knytte Andet til denne Begyndelse end hvad han vidste tilstrækkelig Beskeed om. Paa en saadan besynderlig Maade er Livet alvorligt. Det alvorlige Ord gaaer fra Mund til Mund, høres paa Gader og Stræder, høres især i den Larm, hvor Travlheden mindst synes at være i Forstaaelse med Forestillingen om Livets Korthed og Dødens Vished.

Der er altsaa Noget, man for Livs og Døds Skyld ønsker at *bevare,* ønsker at bevare sig sikkret. Der er altsaa et Middel, hvorved man kan opnaae sin Hensigt, et Middel, der er prøvet fra Slægt til Slægt, thi det skrevne Ord staaer fast, og naar det er affattet, under den jordiske Forsigtigheds ængstelige Opsyn, da bedrager det ikke, da kan man trygt kjøbslaae og handle, skifte og dele; da opdager man med forudilende Snildhed eller med sildig Forfærdelse Livets Farer, men man udtænker ogsaa kløgtigen Midler derimod – og da gaaer Livet hen i en høist alvorlig Drøm, indtil Døden kommer og gjør Ende paa Regnskabet og paa Regnemesteren.

Den derimod, hvem hiint Ord pludseligen vakte, hans Sjel greb det vel med sin underlige Gaadefuldhed, og greb den med ny Angest, da han atter og atter hørte det letsindigen brugt, ligegyldigt henkastet som en Bemærkning, der vedgik Alle, og som dog Ingen i Særdeleshed brød sig om; allermindst for Livs og Døds

Skyld bekymrede sig om at faae at vide, hvad der for Livs og Døds Skyld i Sandhed var værd at bevare. Noget Timeligt kunde det ikke være; thi for Livets Skyld kunde det vel være ønskeligt at bevare, men hvorledes skulde man for Dødens Skyld ønske at bevare det, da man jo netop forlader det i Døden, der uden Misundelse og uden Forkjærlighed gjør Alle lige, lige fattige, lige afmægtige, lige elendige, Den, der eiede en Verden, og Den, der Intet havde at miste; Den, der efterlod sig Fordring paa en Verden, og Den, der var i Gjeld for en Verden; Den, hvem Tusinder adlød og Den, som Ingen kjendte uden Døden; Den, hvis Deilighed var Menneskenes Beundring, og den Elendige, der kun søgte en Grav at skjule sig for Menneskene. Saa maatte da det, hvorom Talen var eller rettere hvorom den i Sandhed kunde være, være noget Evigt, og hvad Andet da med et eneste Ord end et Menneskes Sjel. Og vigtig var Sagen, ja af yderste Vigtighed, Overveielsen ikke at opsætte til imorgen; thi saa afbrudt som Ordet forbinder Liv og Død, saa hurtigt og brat vexle Liv og Død hernede, og det næste Øieblik kunde maaskee være for silde. Allerede dette var jo forfærdeligt, at Døden saaledes kan komme paa et Menneske som en Tyv i Natten, inden han fik at vide, hvad der var værd at bevare, og hvis dette var hans Sjel, og han altsaa ikke havde bevaret den, at Døden kunde kræve den af ham, eller stjæle den fra ham, saa hans Tab blev uerstatteligt. Altsaa at tabe sin Sjel, det er Faren, dette er Forfærdelsen, og hvad man ikke bevarer, det kan man jo tabe.

Tanken selv fatter neppe denne Rædsel, Sproget kan ikke tydeligen udtrykke den, kun Sjelens Angest ahner, hvad den mørke Tale handler om. Men Angesten vaagner til ny Forfærdelse; thi i samme Øieblik bliver Faren mangfoldigere, fordi Sjelen vil besiddes og bevares paa en anden Maade end jordisk Gods, og Forfærdelsen paa anden Maade spænder sin Snare. Dersom et Menneske, der vilde bevare sit jordiske Gods, havde fundet et Sted, en Afkrog i Verden, hvor ingen Tyvehaand naaede hen, hvor Ingen vilde søge den, da kunde han jo trygt nedlægge sin Skat der, sikker paa at bevare den, uden at det behøvedes, at han ofte saae til den. Dersom derimod et Menneske saaledes vilde bevare sin Sjel, da havde han netop tabt den. Men hvis altsaa den Rige aldrig turde lægge sin Skat fra sig, da det var det allerfarligste, men Dag og Nat skulde bære den hos sig, og saaledes hvert Øieblik udsætte sig for at tabe den, var dette da ikke forfærdeligt! Dersom et Menneske tabte sin jordiske Skat, da vilde han vel søge at trøste sig over Tabet; han vilde flye ethvert Minde om den fordums Herlighed, der nu kun vilde smerte ham, og saaledes vilde han vel atter vinde Tilfredshed. Men hvis et Menneske ved selv at fortabes havde tabt sin Sjel, da kunde han ikke saaledes flye Erindringen; thi Tabet blev bestandig hos ham gjennem Tid og Evighed i Fortabelsen. Men en saadan Fortabelse er dog i Sandhed rædsom. Dersom et Menneske tabte sin jordiske Skat, da var den dog kun tabt for dette Liv, maaskee end ikke for stedse, og selv om dette skete, da vilde dog Døden forsone ham med Tabet og tage det fra ham, da han i Dødens Øieblik blev som Den, der ikke tidligere havde tabt Noget. Tabte han derimod sin Sjel, da var den tabt for alle Tider og for Evigheden, tabte han den et eneste Øieblik, var den tabt for stedse, og Døden kunde ikke hjælpe ham, men netop for Dødens Skyld maatte han ønske at have bevaret og at bevare den. – Jo mere han tænkte derover, desto mere ængstet blev han. Tilsidst turde han næsten ikke tænke derpaa, thi det var som havde han allerede tabt den, og dog turde han ikke lade det være; thi hvorledes skulde han da ikke tabe den!

Hvad skulle vi dømme om en Saadan? Skulle vi sige, at Sjelen er det eneste Sikkre, og medens Menneskene kunne tage Alt, Sjelen lade de Een dog beholde. Eller skulle vi ikke prise ham, at han opdagede Faren, at denne var en anden end man almindeligen meente, og at han var ængstet for at bevare sin Sjel. Overveielsen var imidlertid for urolig, derfor vilde det ikke lykkes ham at forstaae Tanken. Thi som der kun er eet Middel til at bevare den, saa er dette Middel allerede nødvendigt for at forstaae, at den skal bevares, og hvis dette ikke var saaledes, var Midlet ikke det eneste. Dette Middel er Taalmodighed. Et Menneske vinder ikke først sin Sjel, og haver nu Taalmodighed behov for at bevare den; men han vinder den ikke anderledes end ved at bevare den, og derfor er Taalmodighed det Første og Taalmodighed det Sidste, netop fordi Taalmodighed er ligesaa meget handlende som lidende og ligesaa meget lidende som handlende. Sagen er og ikke saaledes forfærdelig, som Angesten meente det, men derimod alvorlig og i dybeste Forstand alvorlig, som Taalmodigheden forstaaer det.

At bevare sin Sjel i Taalmodighed.

*At bevare sin Sjel i Taalmodighed*ɔ: ved Taalmodighed at forvisse sig om, hvad det er, man har at bevare; thi hvis et Menneske ikke her tager Taalmodigheden til Hjælp, da vil han maaskee komme i al sin Anstrængelse og med al sin Flid til at bevare noget Andet, og derved at have tabt sin Sjel. Ikke blot Den tabte jo sin Sjel, hvem Timeligheden og verdslig Begjering fortryllede, men ogsaa Den, der vel bevæget i sjelelig Bekymring dog kun krafteligen dannede en Skuffelse; ikke blot Den tabte jo sin Sjel, der gav den hen at elske Verden og til at tjene den alene, men ogsaa Den, der vel saae sig i et Speil, men ikke saae rigtigt til og blev i Bedraget; og ikke blot Den tabte sin Sjel, som i Forhærdelsen greb Øieblikkets Vished, men ogsaa Den, der løb paa det Uvisse, fordi han begyndte med det Uvisse, og som fægtede i Luften, da han selv var et flygtigt Veir; og ikke blot Den tabte jo sin Sjel, der traadte i Lystens Dands indtil det Sidste, men ogsaa Den, der trællede i Bekymringens Overveielse og fortvivlende vred sine Hænder Nat og Dag.

See! naar vi saaledes tale derom, da fatter Enhver let, hvor nødvendig Overveielsen er for Mennesket, og hvor nødvendig Taalmodigheden er for Overveielsen, da seer man i Betragtningen den forfærdelige Forskjel mellem det Sidste og det Første, og det uagtet det dog væsentligen er det Samme, og Forfærdelsen intetsteds indtraadt paa en afgjørende Maade, men fremkommet derved, at det Sidste virkeligen ikke er andet end det Første. Men i Livet viser det sig ikke saa iøinefaldende; thi der lægger Tiden sig adskillende mellem det Første og det Sidste, og man skal være fjernsynet for strax at opdage, lydhør for at forstaae dets Vidnesbyrd, thi Tiden har en sjelden Overtalelse, snakker bestandig derimellem, og siger bestandigen: »saa længe jeg er, er der jo stedse Tid.« I Livet synes heller ikke Overveielsens Taalmodighedsgjerning nødvendig; thi man kan jo godt leve og deeltage med de Andre, give sig hen, for hvad man saaledes er, uden ret at forstaae sig selv. Hver Dag har sin Møie, men ogsaa sin Lyst, sit Maal men ogsaa sin Løn, hvortil da en Overveielse, der ikke gjør Een rigere, ikke mægtigere, hvorved man Intet udretter, Intet opnaaer, hvorved man Intet bliver, men ene og alene faaer at vide, hvad man er, hvilket jo er en meget fattig og mager Betragtning. Saaledes kan et Menneske i udvortes Henseende sidde endog, som vi sige, i stor Bedrift; han giver Enhver Sit, udkaster Dag fra Dag nye Planer, hans Virksomhed griber mere og mere om sig, men sit Regnskab fik han aldrig Tid at opgjøre, det var jo en overflødig Sinkelse. Da trak maaskee Livet en uventet Fordring paa ham, som han ikke kunde betale, og med Forfærdelse opdagede han, at han Intet eiede. I aandelig Henseende er Overveielsen et besværligt og lidet lønnende Arbeide. Man tør Intet lade staae hen i Taage, ingen lille Hemmelighed lade hensidde i Forborgenhed. Da opdager man maaskee, at Taarnet ikke kan blive saa høit som man ønskede. Maaskee havde man aldrig for Alvor begyndt derpaa, og altsaa heller ei for Alvor faaet at vide, at man ikke formaaede det; men saa havde man jo dog beholdt denne Drøm i Sjelen, denne forføreriske Indbildning, med hvilken man stundom kunde forlyste sig; – hvorfor tilintetgjøre den, da den jo hverken skader eller gavner. Man opdager en lille Mangel ved sit Arbeide, nu Bygningen kunde godt staae alligevel, ligesaa godt som alle de andre, thi man bygger jo ikke for en Evighed; hvorfor da gjøre sig selv Vanskeligheder. Og hvis man end slet ingen Mislighed opdagede, den hele Overveielse hvortil er den?

Ganske uden Overveielse er nu vel intet Menneske; hver Alder har sin Ret. Da sidder Ungdommen tankefuld i Aftenstunden og hos den sidder en indtagende Skikkelse. Man tør ikke kalde denne Utaalmodighed, thi den er kun længselsfuld, og Alt hvad den taler om er Ønsker, og Ingen forstaaer saaledes at tale godt for sig eller saaledes at tale Ungdommen tilpas. Saa ønsker man; og det er jo livsaligt, at Ønsket gaaer i Opfyldelse, men det er allerede lifligt og skjønt, at høre Den tale, der taler om Ønsket. Den Enkelte, der ønsker, kan ikke forstaae den Anden, end mindre gavne ham; thi for Ønsket er der ingen Grændse. Den, hvem Meget blev givet, ønsker mere, og den, hvem Lidet blev givet, ønsker lidet mere, den Ene studser over den Andens Nøisomhed eller over hans Begjerlighed, uden at dog Klagen er beføiet, da de jo begge ere ønskende. Hvo tør tale derimod, hvo tør afbryde, hvo nænner at forstyrre denne Hvidsken i Skumringen; saa indsmigrende er Utaalmodigheden, at den endog bestikker den Uvedkommende. Dog tør Taalmodigheden det; thi dette er det Dybsindige i den, at den opdager Faren, og dette er Taalmodighedens Sundhed, at den ikke gjør Larm, men i Alvor og Stilhed hjælper et Menneske, som den er den Eneste, der i Sandhed vil et Menneske det vel. Strax fornemmer Ungdommen det ikke, saa længe den kun har Øre for Utaalmodigheden, der i dyb Underkastelse indsmigrer Ønsket, da er det forgjeves; men naar den Unge bliver lidt bekymret, da staaer Taalmodigheden hos. Er dens Ord end ikke Smigrens Tale, hvad den siger er dog ubeskriveligt trøstende. »Intet Menneske kan lægge en Alen til sin Vext, om det end bekymrede ham; intet Menneske kan tage, hvad ham ikke blev givet.« Er dette ikke overbevisende for alle Tider, og mod alle Tvivl; kan dette Ord ikke blive hos Een i Glæde og Sorg, er det ikke stærkt til at bevare et Menneske hans Sjel. Og synes Talen end at ville afluge Ønskernes Frodighed, er det da for at tilintetgjøre Sjelen, eller er det ikke for at bevare den, for at den ved Taalmodighed maa blive til hvad den er, og fortrøste sig til at vorde hvad den er. Eller siger Taalmodigheden spottende til et Menneske, at Ingen formaaer at lægge en Alen til sin Vext, som vilde den lade ham føle, hvor lille han er og hvor afmægtig. O! langtfra Taalmodigheden er dette, som jo endog veed at gjøre Bebreidelsen saa mild; »om det end bekymrede ham« siger den, hvormed den jo tillige siger saa skaansomt som muligt, at egentligen burde det ikke bekymre ham. Taalmodigheden opdager Faren, og Faren vilde netop være, om et Menneske formaaede at opnaae Noget ved saaledes at ønske; thi da var det umuligt at frelse ham; og Faren er netop, at det skulde være bedre paa den Maade at blive det Store; thi da var Livet uden Betydning og uden Sandhed. Taler maaskee Taalmodigheden med Forstandens kolde Beregning, at det gavner til Intet, og derfor maa man aflade med at ønske. Ingenlunde, den taler ei om Opfyldelsen og Ikke-Opfyldelsen af Ønsket; thi, siger den, selv om Ønsket blev opfyldt, var det et Tab for Mennesket, han vilde tabe det Bedste, det Helligste, at være saaledes som Gud har bestemt ham at være, hverken større eller mindre. Lader os derfor ikke forstyrre med, hvorledes Spotten eller Klogskaben eller Mismodet vilde advare mod Ønsket, men opbygges ved Taalmodighedens Advarsel, der i Sandhed tænker Alt til det Bedste. Den seer Faren ved, at Utaalmodigheden saaledes bedaarer den Unge, den seer, at Utaalmodigheden kunde iføre sig en ny Skikkelse og sidde sørgende hos den Unge og ønske, at det havde været muligt, dersom det dog havde været muligt. Derfor taler den alvorlig, afbryder al Forbindelse med Ønsket; men da styrker den ogsaa Hjertet med Sandhedens stærke Føde, at selv det, at være det ringeste og ubetydeligste Menneske og være sig selv tro, er meget mere end at være bleven det største og mægtigste ved Ønskets elendige Partiskhed. Eller foragte vi ikke Den, der ad uværdige Veie sniger sig frem til Magt og Vælde, Den, der ved Lunets Spil samler Guld og Gods, maatte vi da ikke ogsaa foragte et Menneske, hvis det var saa, at han var bleven det han var ved et Ønske. Vel priser man Ungdommen, at den ved sit dristige Ønske viser sin Dristighed; men dette var dog i Sandhed det eneste Ønske, der var priseligt,

om den Unges Sjel havde Dybde nok til at ønske, at intet Ønske maatte forstyrre hans Strid i Livet med sin ydmygende Forekommenhed.

Dog ganske uden Beslutning er intet Menneske; Ungdommen har ogsaa sin Ret. Da staaer der ved dens Side i Morgenstunden en seirrig Skikkelse, dens Blik saa freidigt, dens Forventning saa mægtig, den vil afsted, afsted for at komme og see og seire. Den Unge, der staaer ved Skikkelsens Side, bliver selv saa tillidsfuld, og ingen Staldbroder behager ham saaledes, Ingen opflammer ham saaledes – som *Forsættet.* Hvo vilde tale derimod, hvo tør det! Ja sandeligen er Forsættet at prise, Sjelens første Tanke, Villiens første Kjerlighed. Hvo turde kalde det Utaalmodighed, selv den Uvedkommende river det hen med sig. Dog Taalmodigheden tør det. Ja saa længe Ungdommen tillidsfuld kaster med Nakken, og overmodigen slaaer Himlen med sin stolte Pande, da vil den Intet høre. Men naar den dog blev alvorlig nok til i Overveielsen at ville løsrive sig fra den meget lovende Utaalmodighed, og denne nu allerede forandrer Skikkelse, naar Bekymringen gjør den Unge hans Knæ vaklende og hans Arm svag, hvo er da den kjærlige Skikkelse, han hviler sig til? Det er Taalmodigheden. Den har opdaget Faren og Forfærdelsen, men den trøster ogsaa: idag ville vi gjøre dette, imorgen dette, om Gud vil. Er denne Tale ikke ubeskrivelig trøstende, tager den ikke alle utidige Besværligheder fra Forsættet, og er dog Forsættet derved tilintetgjort; eller er det ikke derved først blevet i Sandhed herligt! Thi Gud i Himlene sværger ved sig selv, som Skriften siger, fordi han intet Høiere har at sværge ved, men det menneskelige Forsæt sværger ved Gud, og dersom det sværger ved sig selv, da sværger det ved det Ringere. Faren opdagede Taalmodigheden, men Faren var ikke, at Forsættet skulde komme til kort, men at Forsættet blot som saadant skulde have Magt til at seire, og Alt være afgjort ved Ungdommens dristige Forsæt; thi da var Menneskets Væsen forvansket, og den helligste Kraft i ham, Villien, var bleven et Ønske. Selv om et Menneske ved et saadant Forsæt vandt Alt, han havde dog tabt uendeligt i Sammenligning med Den, der efter Guds Villie og med hans Hjælp gik det lille Stykke Vei til Graven, opnaaede det tilsyneladende Ringe, der var sat ham til Opgave. Taalmodigheden har intet Fælledsskab med Fortvivlelsens Spot, der smiler ad Forsættet som ad en Barnestreg; intet Fælledsskab med Forstandens Jammerlighed, der gjør Forsættet smaaligt; thi det Forsæt er dog vel ikke smaaligt, der foresætter sig at ville handle med Guds Hjælp! Selv om Opgaven var ringe, det at ville fuldkomme den ved Gud gjør Forsættet større end ethvert, der opkom i det naturlige Menneskes Hjerte. Det er ikke Mistillid til Livet, Taalmodigheden lærer, ikke i Mistillid den opdager, at Forsættet aldrig naaer sit Maal; thi sit Maal naaer det altid, da Maalet er Gud, og i denne Forstand lærer Taalmodigheden Tillid til Livet, og dens Forsæt er vel ringe i Klædedragt, men herligt i sit Indre, trofast og usvigeligt til alle Tider.

Saaledes gik da den Unge ud i Livet. Vel den Unge, der gjorde det! han gik med Taalmodighedens Hjelp, ikke riig paa Ønsker, ikke beruset i Forsæt, men i Troens Pagt med det Evige, i Haabets Pagt med det Tilkommende, i Kjerlighedens Pagt med Gud og Mennesker. Og Taalmodigheden velsignede Pagten, og lovede ikke at forlade ham. Om han nemlig end tabte Ønsket, og det ungdommelige Forsæt, han tabte dog ikke Sjelen; thi dersom et Menneske ikke troende tragter efter det Evige, ikke haabende er i Forstaaelse med det Tilkommende, ikke elskende er i Samdrægtighed med Gud og Mennesker, da haver han tabt sin Sjel. Hvor ringe han end er, hvor liden af Vext, hvor fattig i Evner, hvorledes hans Sjel end nærmere er i sig selv og i sin Forskjellighed fra alle Andres, hans Sjel er dog bevaret, i hvad han end tabte, og i hvad ham end blev negtet.

Ved Taalmodighedens Hjelp forstod han dette i Overveielsen og uden Taalmodigheden havde han ikke forstaaet det.

*At bevare sin Sjel i Taalmodighed*ɔ: at holde Sjelen beknyttet i Taalmodigheden, at den ikke kommer udenfor denne, og saaledes fortabes, naar han skal begynde den lange Kamp med en aldrig trættet Fjende, Tiden, og med en mangfoldig Fjende, Verden.

Saa gik da den Unge ud i Verden. M. T. hvad enten denne Tale synes som en gammel Fortælling at ville foregribe, hvad Du netop er ifærd med at ville gjøre, eller den kommer bag efter som en gammel Fortælling, om hvad Du længst har tilbagelagt, det er nu engang saaledes, saa gaaer den Unge ud i Verden. Men det Næste, ja det er saa forskjelligt, og den Enkelte, ja om Talen gik til alle Enkelte, saa vilde maaskee hver især ryste paa Hovedet, og sige: »nei saaledes gik det ikke mig; det jeg oplevede var høist forskjelligt fra hvad Du taler om.« Maaskee er det saaledes, Talen begjerer jo ingen Priis. Men skulde dog denne Fremhæven af det Forskjellige, hvis den bliver en Stirren paa Ueensartetheden, ikke have en vis Lighed med Ønsket; og Utaalmodigheden, der eengang var den indsmigrende Ven, være bleven den snilde Fortrolige. Prøv engang at bryde med den, da skal Du see, at denne Tanke bliver hæftig, og i hidsig Tale klager over Taalmodigheden, som vil den gjøre Livet til idel Kjede, vil gjøre hvert Menneske til en fattig Gjentagelse af det Samme. Og dog, dersom Eensheden ikke ligger til Grund for Forskjelligheden, Ligheden for Uligheden, saa har Alt opløst sig. Dersom da ingen Anden tør vove et velmeent Ord mod den Forskjellighed, der skal forskjønne Livet indtil Forvirring, saa tør Taalmodigheden det. Den har seet Faren og Forfærdelsen, at dersom hvert Menneske saaledes er istand til væsentligen at gjennemføre Forskjelligheden, da vilde Livet forvirres, ja hans eget Liv, den seer godt, at Faren ikke er, at Livet forbyder det, men at Faren vilde være, om Livet tillod det. Drager da Taalmodigheden i Aag med den sammensnærpende Klogskab, der mener, at Livet blot afslider Oprindelighedens Brogethed, eller med den Trods, der mener, at kun nogle Begunstigede formaae at hævde Forskjelligheden. Ak nei! Taalmodigheden taler meget tvivlsomt om en saadan

Begunstigelse. Kun Sjelen vil Taalmodigheden bevare, alt Andet har den Mod til at opgive; og naar Sjelen ikke troende tragter efter det Evige, haabende iler det Tilkommende imøde, elskende er i Forstaaelse med Gud og Mennesker, da er Sjelen tabt, men forkynder den sig derimod i denne kraftige Nærværelse, saa har dog den Enkelte, hvad Ordet end forskjelligt kan betyde i de Forskjellige, sin Sjel frelst.

Saa gik da den Unge ud i Livet. Dog Veien, der ligger for ham, er lang, og Verden skal vel ogsaa stundom vorde ham trang. Vil han nu ikke tage Taalmodigheden til Hjælp, da skal al hans Kamp og Strid kun lidet gavne ham; i fremmed Tjeneste vil han tilsidst kæmpe for noget Andet, og have tabt, hvad han skulde bevare. Thi ikke blot Den tabte jo sin Sjel, der ikke saae rigtigt i Speilet, men ogsaa Den, der strax gik hen og glemte, hvorledes han saae ud; og ikke blot Den tabte jo sin Sjel, der blev staaende hele Dagen paa Torvet, men ogsaa Den, der, skjøndt kaldet ved den første Time, snart forlod Arbeidet og atter stod paa Torvet; og ikke blot Den tabte jo sin Sjel, der aldrig begyndte Løbet, men ogsaa Den, der, skjøndt han begyndte, dog løb feil af Maalet; og ikke blot Den tabte jo sin Sjel, der aldrig kom til Lyset, men ogsaa Den, der, skjøndt oplyst, efter eengang at have smagt den himmelske Gave, dog faldt fra.

Naar man saaledes taler derom, da seer man let Faren, Forfærdelsen, fordi man seer det Afgjørende, og fordi man blot raadfører sig med Taalmodigheden. I Livet, der virker Forskjelligheden til at adsprede; og naar den Ene holdt noget længere ud end den Anden, da beraaber han sig derpaa; og den Ene, der faldt fra, forstaaer ikke den Anden og gavner ham ikke; troer at have sin Sag vunden, fordi han holdt lidet længere ud, hvad han jo end ikke kan vide med Bestemthed. Saaledes stride de med hinanden paa mange Maader den unyttige Strid, om hvo der skal sidde øverst og nederst, da de dog alle bleve udelukkede. Saaledes ende de med at sidde hos hinanden i Spotternes Raad og i de Misfornøiedes Forsamling, der ikke formaae at grave og ere for stolte til at bede.

Den Unge gik nu sin Gang, og Taalmodigheden gjentog sit Løfte, ikke at slippe ham, hvis han holdt sig til den. Hans Vei var smilende, hans Gang let, og ingenlunde saaledes som den faderlige Ven Taalmodigheden havde lært ham det. De Yngre sluttede sig glade til ham; den Ældre vendte sig veemodigt om efter ham, saa hurtigen gik han, at han selv lod Forventningen bag sig, uden at savne den; thi Held fulgte hans Fjed, Fremgang hans Idræt, Vinding hans Planer. Hans Guld skaffede ham Alt, selv Misundelsens Tjeneste, hans Gunst var den Priis, der kjøbte Alt, selv Medbeilerens Hylding. Dristigere bleve hans Planer og dristigere, selv Lykken blev saa glad derover, at den for at stride med ham blev dristigere og dristigere. Forgjeves kaldte Taalmodigheden; naar der i ethvert Øieblik er en Verden at vinde, hvad den jo aldrig havde talet om, da kan den vel vente til imorgen. Da stod han paa Spidsen – stolt skuede han ned, han væmmedes ved Alt, ved Guldets Glands, ved Lystens Tant, ved Menneskenes Feighed, Alt var jo tilkjøbs, Alt. Var det Lykken, der havde gjort ham utaalmodig? Den havde jo føiet ham i Alt; endnu vilde den føie ham, og dog vansmægtede han i Utaalmodighedens kolde Hede. – – Saa gik da den Unge sin Gang, Taalmodigheden gjentog til Afskeed sit Løfte. Og Veien var trang, hans Gang møisommelig, og dog var det som kom han ikke af Stedet, saa hurtigen ilede de Andre ham forbi, og hver Gang dette skete, gik der ham en Gysen gjennem Sjelen. Den Mægtige krænkede ham, den Lykkelige misforstod ham, Den, til hvem han havde sat sin Liid, skuffede; Ingen blev hos ham af Frygt for at sinkes, kun Mismodet blev og slyngede sig fastere om hans Sjel, end en Qvinde om sin Kjerlighed. Forgjeves talede Taalmodigheden om, hvor Faren var, var der da ikke Fare nok; thi i samme Øieblik ilede en Anden ham forbi saa hurtigen, at han svimlede ved at maale sit lille Haab med hans Lykke. Han segnede, han kunde ikke meer.

Hvad er dog denne Tilværelse, hvor det eneste Visse er det Eneste, man Intet med Vished faaer at vide om, og dette er Døden! Hvad er Haabet? En paatrængende Plageaand, man ikke kan blive af med, en snild Bedrager, der holder ud længere selv end Ærlighed; en trættekjær Ven, der altid beholder Ret, selv naar Keiseren har tabt sin. Hvad er Erindringen? En besværlig Trøster; en Nidding, der saarer bagfra; en Skygge, man ikke kan blive af med, selv om Nogen vilde kjøbe den. Hvad er Lyksalighed? et Ønske, man bortgiver til hvem, der vil have det! Hvad er Venskab! en Indbildning, et Overflod, en Plage mere! Hvad er det Alt, hvad er det Alt .... og hvad er dette! Hvo veed det ikke, det er Utaalmodighed. Denne gamle Hykler, der mere hykkelsk end hine Pharisæere, binder svare Byrder, som den selv ikke rører med en Finger! Denne Løgner, der, forhærdet i at lyve, tilsidst troer sit eget Digt! Denne tilbedte Afgud, der gjør Alt til Intet! Denne evindelige Ordgyder, der dog vil, at man skal taalmodigen høre paa den.

Saaledes kan Utaalmodigheden iføre sig mange Skikkelser. I Begyndelsen kjender man den neppe, den er saa mild, saa føielig, saa vinkende, saa fremskyndende, saa veemodig, saa deeltagende; og naar den har udtømt al sin Kunst, bliver den tilsidst høirøstet, trodsig, og vil forklare Alt, skjøndt den aldrig forstod Noget.

Skulle vi tage i Betænkning, at kalde dette Utaalmodighed, om denne end underfundigen ikke vil vedgaae det, men blot være det Næstsidste, der dog har lidt Tækkelighed, uagtet det var dette, den arbeidede paa Dag og Nat, aarle og silde, fristende ved Lykke og fristende ved Ulykke lige snildt, om den Ene, der blev fristet, end ikke forstaaer den Anden; Dette den arbeidede paa at bringe sig selv frem i al sin qvalfulde Tomhed, ikke som Utaalmodighed efter Dette eller Hiint, men som denne kolde Brand, der opæder Sjelen, om denne end synes at være mægtig tilstede i sit lidenskabelige Udtryk! Eller skal Utaalmodigheden maaskee have Uret, er maaskee Enhver villig til at give den Uret; men den Enkelte, der hengav sig, han har Ret! Maatte ikke Taalmodigheden selv oprøres derover! Thi vel er der Ingen, der saaledes holder ud i

Verden, og saaledes holder ud med at bekymre sig om Menneskene, men den vil dog ikke lade sig spotte; den vil ikke staae som en Løgner, og hvis der var en Lidelse, en Nød, der ikke lod sig udholde, da lyver Taalmodigheden, der vil overvinde Alt. O! lader os ikke søge Udflugter, ikke saaledes prise den med Munden, at vi snigmyrde den i Hjertet, ikke bagtale den i vor Berømmelse, som formaaede den saare Meget, men den Enkelte turde forbeholde sig et Tilfælde, hvor den dog ikke formaaede at seire. Nei, den skal seire, den maa seire, det er i Sandhed, som den selv siger, den slipper intet Menneske, slipper ham ikke i nogen Nød, selv naar han trodsig støder den fra sig, den venter dog paa ham, og vee! ham, hvis han aldrig forligte sig med den; thi den venter dog paa ham, og den skal engang dømme ham, naar det herligen viser sig, at Taalmodighed formaaede at overvinde Alt, formaaer at afnøde Utaalmodigheden selv denne Tilstaaelse. Eller er maaskee Taalmodigheden en luftig Skikkelse, der vinker i Skyerne, der selv Intet har erfaret, Intet prøvet i Livet. Taalmodigheden? Denne Sjelesørger, der kjender al Nød og al Lidelse, og har holdt ud og holder ud med den, indtil den ikke vil mere, nei! indtil den ikke kan mere, fordi Utaalmodigheden selv for sidste Gang ikke vil! Er Taalmodigheden maaskee udeeltagende, fordi dens forskyldte Vrede er forfærdelig; eller er den ikke altid barmhjertig? O! den er i Sandhed hiin barmhjertige Samaritan; og hvor dybt Saaret end er, hvor gammelt, selv hvor ondartet, naar blot den Lidende yttrer selv et svagt Ønske, den kommer, den veed at forbinde, at gyde Olie deri, den har altid en lille Hjertestyrkning for den Syge, lader altid en lille Tærepenge tilbage, som netop er tilstrækkelig for det næste Øieblik. Den er kun lille, ikke fordi Taalmodigheden jo gjerne vilde give mere, men den hersker kun over Lidet, og maa holde tilraade med Lidet, thi Taalmodigheden er bestandig ligesaa meget handlende som lidende, og lidende som handlende. Taalmodigheden trøster den Syge, at han formaaer det Lidet, siger ham Sandheden: i Forhold til den Tilstand, i hvilken jeg fandt Dig, er det allerede meget, at Du formaaer dette Lidet, og hvis Du ret var taknemlig, vilde det synes Dig et Vidunder. Og denne Tale er saa vanskelig, thi dette Ord: i Forhold til vil man saa nødigen høre, og man vil saa gjerne glemme, hvad det minder om ... hvis man strax igjen kunde begynde, som var der Intet skeet, eller hvis man dog blev hjulpen for lidt længere Tid. Ak vi ere Alle i Gjeld til Taalmodigheden; til os alle kan den med Rette sige: i Forhold til; og dog hvor barmhjertigt siger den det ikke ofte.

See derfor veed ogsaa Taalmodigheden her meget godt, hvor Faren og Forfærdelsen er, at denne ei ligger i, at man ikke faaer sin Plan sat igjennem, ikke indhenter det jordisk Tabte, ikke vinder noget Timeligt, ikke udfinder ny Glæde for ei at væmmes ved Livet. Sligt frygter Taalmodigheden ikke, og har dog mod hiin Fare endnu et godt Haab tilbage. Men Taalmodigheden opdager, at dette var Faren, om den gamle Tilstand kunde vedblive og gjøre Sygdommen end forfærdeligere, hvis det var muligt, inden den Syge lærte om igjen, hvor Faren dog var.

Har Taalmodigheden da noget tilfælleds med hiin usle Forstandighed, der fatter, at Lysten dog engang ender og ender med Væmmelse, at Gjenvordigheden engang ender med Fortvivlelse, og derfor mener, at man kløgtigen skal beflitte sig paa, hverken at være kold eller varm, som var dette ikke det mest Fortvivlede? Eller seer Taalmodigheden ikke den største Fare i, at det ikke var Tilfældet, hvad Forstanden opdagende frygter, thi da kunde end ikke Taalmodigheden trøste mere? Nu kan den, hvis den Syge blot vil, da Faren er, om han skal faae Lov til at frigjøre sig fra det Evige, at visne i Forstandighed, at uddøe i Forhærdelse, at afsjeles i Aandløshed. Og mod denne Fare er der jo endnu Raad. Den, der troende vedbliver at tragte efter det Evige, han bliver aldrig mættet saaledes, at han jo saligen vedbliver at hungre; den, der haabende seer det Tilkommende imøde, ham kan det Forbigangne ikke forstene i noget Øieblik; thi han vender det jo altid Ryggen; Den, der elsker Gud og Mennesker, han har endnu bestandig nok at gjøre, selv, naar Nøden er størst og Fortvivlelsen nærmest. Inden han lægger sig hen at døe, da spørger han endnu engang: elsker jeg Gud ligesaa høit som før og elsker jeg Menneskenes fælleds Anliggender. Tør han svare ja herpaa, da døer han ikke eller døer saligt; tør han det ikke, da er der jo nok at gjøre. Da skal han i Kjerlighed og for sin Kjerligheds Skyld overveie, om han ikke kan see, kan øine, kan ahne den Glæde og Trøst, der dog maa skjule sig i det Sørgelige, da dette dog maa i Sandhed tjene ham til Gode. Og, selv om han Intet fandt, denne Overveielse skal tjene ham til Gode, denne Overveielse, som den Utaalmodige, der jo er saa riig paa Tanker og saa opfindsom i Vendinger, skulde kunne anstille endnu skjønnere, hvis han vilde det.

Skulle vi nu sige: held den Ulykkelige, der laae paa Veien mellem Jericho og Jerusalem; thi ham gik Taalmodigheden forbi som den barmhjertige Samaritan? Skulle vi begynde forfra? Eller skulle vi ikke sige, den gaaer ethvert Menneske forbi, held Den, der ikke selv forskyldte, at den gik ham forbi uden at hjælpe. Derfor kalde vi jo Gud Taalmodighedens Gud, fordi han selv er Taalmodigheden og intetsteds er langt borte fra os.

At bevare sin Sjel i Taalmodighed: at holde den i Taalmodighedens Magt, saa den ikke slipper udenfor, naar den forfærdelige Strid er med det Evige, med Gud og med sig selv; thi dette er Striden, saaledes, at Den, der taber det Evige, taber Gud og sig selv; og Den, der taber Gud, taber det Evige og sig selv; og Den, der taber sig selv, taber det Evige og Gud. Saaledes er det jo, som den Eenfoldige let forstaaer det, og den Dannede kunde kun forlange, at man gjorde det noget vanskeligere, at han bedre maatte forstaae det.

Hvad enten nu et Menneske ved Taalmodighedens Hjælp i Livets Nød tog mod Trøsten, at Faren var en anden end han troede, eller et Menneske selv opdagede Faren og Forfærdelsen, tidligen afvænt fra at frygte, hvad der fordærver Legemet, Striden selv kan dog være forfærdelig. I samme Øieblik som Sjelen

gjennemskuer dette, behøver den strax Taalmodigheden, at den ikke løber tilbage og heller vil kæmpe den unyttige Strid med Verden. Har Taalmodigheden hjulpet hertil, da gjelder det atter at benytte dens Bistand for at forstaae i al Stilhed, at det mest Afgjørende afgjøres langsomt, lidt efter lidt, ikke i en Skynding og paa eengang; thi i denne Strid er Taalmodigheden den ene Herskende, ikke til at forvexle med noget Andet; den foreskriver Love, den tildeler Palmen.

Dog dette læres ikke strax, og Sjelen maa stride mangen møisommelig Kamp, og mangen Gang begynde forfra. Da lister Utaalmodigheden, der allevegne har sine Speidere, sig ogsaa derind. Den har antaget en ny Skikkelse, som netop er beregnet paa den Stridendes Tilstand. Den er ikke indsmigrende, ikke trodsig og stædig, den er angstfuld. Ingen vove sig til nysgjerrigen at ville belure Sjelen, naar den strider i sin yderste Angst, det er en Fare, der kan ende med Forfærdelse. Forfærdeligst begynder Striden, naar Evigheden forvandler sig til et Øieblik, og dette Øieblik dog vil være afgjørende for al Evighed. Da lyder Utaalmodighedens angstfulde sidste Suk: det er for silde.

Er der da ikke Fare? Utaalmodigheden selv skriger det jo ud. Men Taalmodigheden har opdaget Faren, at denne ikke er, at det er for silde, men at Faren er, at Utaalmodigheden selv forspilder det sidste Øieblik. Hvor var der dog et Menneske, der var saa nedrigt som Utaalmodigheden er det! Er det ikke et Venskabs Stykke at sidde hos den Ulykkelige og slaae Hænderne sammen og hyle med ham – og lade ham glemme, at der var Tid.

Dersom da Taalmodigheden her har et Raad, da har den dog vel Intet tilfælles med en ussel Forstandighed; thi om en saadan Nød taler denne jo aldrig, den veed neppe, at den er til. Og har Forstanden end et Ord, der synes at passe, da er det kun et Bedrag. Der var en Konge, bekjendt i Folket, endnu i denne Slægt vanker han ustadig i Fortællingen som han gjorde det i Livet; han havde et Mundheld: imorgen er der atter en Dag. Dette i og for sig trøstelige Ord forstod han letsindigen; men derfor (thi saaledes synes Sagnet at ville belære os) havde han ogsaa et Ønske, hvis Opfyldelse skulde erstatte ham Himlens Salighed – hvis det bestandigen havde været sandt, ogsaa i Evigheden: imorgen er der atter en Dag.

Taalmodigheden har et andet Ord, et stærkt Ord, som den Ængstede behøver det: endnu i Dag, siger Herren. Lader os ikke letsindigen vove os til dybsindigen at ville udgrunde det Hemmelighedsfulde, lader os overhovedet ikke for meget sysle med dette Ord; men lader os ei heller glemme, at det er der. Lader os betragte det som en Frelsens Engel, der staaer med sit luende Glavind, og hver Gang Sjelen vil styrte ud til Fortvivlelsens yderste Grændse, da maa den ham forbi, han dømmer den, men styrker den ogsaa. Saaledes er Ordet, en vældig Kæmpe, der staaer paa Post ved Rigets yderste Grændse, altid forsøgt i hiin forfærdelige Grændsestrid. Naar man da i det Indre af Landet ahner Forfærdelsen, og Qvinder og Børn styrte ud – da staaer han der, han viser dem alvorligen tilbage, han siger: fatter Mod, jeg staaer her, jeg blunder aldrig; men gaaer nu atter hjem, beskikker Eders Sjele til Taalmod og stille Aarvaagenhed.

Saaledes er Ordet givet Mennesket til Trøst, og skal trøste ham, og skal ogsaa komme ham imøde og trøste ham, førend han kommer saa vidt.

M. T. Du stred jo ogsaa derinde, hvor man ikke saaledes strider med Verden og ikke ved Hjælp af sin List eller sin Magt, fordi al Eens List er gjennemskuet og al udvortes Magt afmægtig. Hvorledes Din Strid var, vide vi ikke; om Du stred med Efterveer af et Liv i Vildfarelse; om det var Dine Tanker, der havde sammensvoret sig imod Dig og stode op som Pharisæerne at friste Dig med snild Tale, saa de bragte enhver Rædsel, for hvilken Du ængstedes, i næste Øieblik over Dig, ja Du end ikke turde takke, at Nogen udeblev, da det var, som fulgte den strax denne Indbydelse; om det var Forargelsen Du saae, og hvis Syn Du ikke kunde blive qvit – vi vide det ikke. Du stred jo dog vel ogsaa den gode Strid og overvandt, og slog Sjelen til Ro i Taalmodighed. O! men der kom jo ogsaa Øieblikke, hvor Du ikke overvandt Fristelsen, men Fristelsen overvandt Dig. Naar da Alt var tabt, naar Du blev ene med Dit Nederlag, naar Stilheden voxede omkring Dig, og Fortvivlelsen fjernt vinkede ad Dig, og dens Begeistring allerede vilde beruse Dig, ak thi Fortvivlelse er jo ogsaa en Begeistring – da randt maaskee dette Ord Dig ihu: Gud skal gjøre Fristelsen og dens Udgang, saa vi den kunne bære. Ikke blot Fristelsen; det vide vi, det bekjende vi, held Den, der intet andet Evangelium behøver; men ogsaa dens Udgang. Og Fristelsens Udgang er jo som oftest den farligste Fristelse; hvad enten vi seirede, at den frister til Overmod, saa vi falde, efterat have seiret; eller vi tabe, at den frister os til at ville tabe Alt. Ordet randt Dig ihu, og Din Sjel blev atter ædru, og Taalmodigheden begyndte igjen sin gode Gjerning.

Saa lader os da ikke glemme Ordet, ikke det sidste Ord, at det er der, ikke det tidligere, der kommer os imøde. Priset være Taalmodighedens Gud, dette er Enden paa denne Tale.

* *
*

Vi have talet om Taalmodighedens Kraft til at bevare Sjelen. Vi have talet, som var Taalmodigheden udenfor et Menneske; vi vide vel, at det ikke er saa. Og dog jeg spørger Dig, Du som bedre veed at prise den end jeg, bedre veed at fuldkomme det Gode, at anbefale den til Menneskene, da Du kjendte den bedre, inderligere og længere, var det dog ikke stundom saa, at, naar Bekymringen og de arbeidende Tanker optaarnede Overveielser, der Intet gavnede uden til at føde nye Overveielser, at da Taalmodighedens simple, eenfoldige, men dog forglemte Ord blev stukket til Dig andetsteds fra, som stod Taalmodigheden udenfor? Vi have ladet, som var Taalmodigheden udenfor, og vi have ladet den ligesom selv tale. Hvo taler retteligen om den? Den Ældre, der blev gammel i Aar, gammel i Erfaring, ærværdig i Taalmodighed? Ja det er i Sandhed velgjørende at høre ham, han gjør en Velgjerning ved at tale; thi ikkun han har den rette Bemyndigelse, i Sammenligning med hvilken al anden Dannelse, al Aandens forføreriske Herlighed, al Englenes Veltalenhed, kun er Tant og Spøg. Men stundom falder det den Ældre ikke let, at tale reent, ene og alene ud af Taalmodigheden, og kun give den Vidnesbyrd. Han saae Meget, han oplevede Meget, han lærte mangt et kosteligt Ord, der dog ikke er Taalmodighedens, men Livs-Erfaringens, med hvilket han kan gavne sig selv, ogsaa Andre, men ikke altid en Anden. Den Yngre veed saa lidet, maaskee skal det Øieblik komme, da det viser sig, at han til Intet havde anstrængt sin Tanke og sin Veltalenhed, da det viser sig, at hans Tale var Sviig, langtfra ikke for at bedrage Andre, men en Sviig, hvori han selv var bedragen. Da skal han endog have skadet; skadet ved den Betragtning, der maaskee ikke lod sig gjennemføre, skadet ved at gjøre Menneskene travle til at spotte Lægen, der ikke kan hjælpe sig selv, spotte den, der var stærk i Taalmodighed paa Afstand, og derover glemme at agte paa sig selv og betænke den Sag, hvilken ethvert Menneske har med sig selv. See! derfor valgte vi, at lade Taalmodigheden selv tale. Den søger ikke Bekræftelse i Nogens Erfaring, men skal, siger den, bekræfte herligen enhver Erfaring; den søger ikke laant Ordbram, men skal, siger den, indestaae for hvad den lover. Og dette tør jo ethvert Menneske være betænkt paa, at binde sig selv ved den Haandfæstning, at hvis Taalmodigheden engang brast for ham og dermed Evighedens Rige ud af hans Haand, han dog idetmindste vilde anstrænge al sin Sjel for sidste Gang til at prise den, til at lade den vederfares Ret, at den var uskyldig.

Priset være Taalmodighedens Gud, dette være Enden paa denne Tale.

Taalmod i Forventning

Evang.Luc. II, 33–40. (Søndag efter Juul)

Naar Opfyldelsen er kommen, hvor er Alt saa forandret! Naar Barnet er født og Glæden fuldkommen; naar Natten er forbi og Dagen frembrudt; naar Kampen er udstridt og Seiren vis; naar Qviden er forvunden, og Jubelen vaagnet; naar Arbeidet er færdigt og Lønnen vinker; naar Længselen er beroliget, og Velsignelsen siger Amen, hvor er da det Forbigangne glemt som den Dag igaar, kort som et Suk, stakket som et Øieblik. Den, der selv har oplevet det, undres derover og fatter det neppe; Den, der ikke prøvede det, forstaaer ei, hvorom Talen var eller Talen derom: om Fødselens Veer, om Nattens Mørke, om Kampens Forfærdelse, om Qvidens Angst, om Arbeidets Møie, om Længselens Evighed. Men er det nu saaledes, at i denne Henseende den Enkelte ikke forstaaer sig selv, og den Ene ikke den Anden, saa er jo al Tale om Forventning en Skuffelse; thi Den, der fryder sig ved Opfyldelsens Daglys, han skimter end ikke Dæmringens Taage; og Den, der holder Forventningens Lampe tændt i Natten, han øiner end ikke Dæmringen; og Den, der pustede Lampen ud, han bekymrer sig hverken om det Ene eller det Andet – men den Talende maa jo selv være i eet af Tilfældene. Og dog er det atter et Menneske saa saare gavnligt, at forstaae sig selv og at kunne tale med sig selv om Forventningen; thi Forventningen kommer ikke, som Fødselen, kun een Gang, eller kun een Gang, som Døden kommer, men den aflader ikke, ligesaa lidet, som Dag og Nat, Sæd og Høst, Sommer og Vinter, og skal ikke aflade, saa længe Tiden adskiller og deler den Dødeliges Liv. Dersom derfor et Menneske vilde mene, at han kun een Gang i sit Liv havde forventet Noget, hvad enten han nu glædede sig ved den utvivlsomme Opfyldelses daarlige Viisdom, eller trøstede sig ved den utvivlsomme Skuffelses daarlige Viisdom, saa vil han dog snart, uden at vide, hvorledes det er gaaet til, gribe sig i Forventning: for at Opfyldelsen maa vedblive, maa vedblive at være, hvad den er, og ikke skjule i sit Indre, hvad den aldrig havde ladet sig forlyde med; eller for at Opfyldelsen ikke maa komme og spotte hans trodsige Forstandighed. Saaledes forsøges ethvert Menneske i Forventningens Krigstjeneste. Nu kommer Opfyldelsen og løser ham af, men snart er han igjen sat hen paa Udkig efter Forventningen; da bliver han atter afløst, men færdig og udtjent bliver han ikke, saa længe der for ham er noget Tilkommende. Og medens saaledes Menneskelivet gaaer hen i høist forskjellig Forventning, forventende det høist Forskjellige efter forskjellig Tid og Leilighed, med forskjelligt Sind, da er hele Livet igjen een Forventningens Nattevagt, og Ingen tør

saaledes, klogt eller daarligen, fortabe og udtjene sig i den stykkevise Forventning, at han i sin Tryghed eller i sin Travlhed, i sin Glæde eller i sit Mismod glemmer den Evighed, der venter hvert Øieblik og ved Dagenes Ende; thi dette er eet og det samme, kun det jordiske og timelige Sind tvetyder til egen Fordærvelse, hvad der i Taalmodighed vil forstaaes trøstende og lindrende, i Alvor frelsende og veiledende.

Saa lader os da ikke fortrylle og bedaare os selv, ikke forstyrre og fortrædige hinanden ved at gjøre vore smaalige, flygtige Forventninger, vore øieblikkelige Tilstande i Forventningen, vore Udtryk og Stemninger til Regel og Forklaring, men lader os lære af det Forbigangne, af hvad der engang for alle er afsluttet, hvor Forventningens Tid ikke bliver længere ved vor Utaalmodighed, og hvor Forventningens Tid ikke igjen bliver kortere ved vor utaalmodige Glæde over Opfyldelsen. Selv om da Talen og Betragtningen ikke formaaede ganske at berolige og skjule den arbeidende Tanke i Overveielsens Hvile, det skal dog altid være et Menneske gavnligt, at afbryde de daglige Bekymringer og Glæders besnærende Gjentagelse, at overvinde den misforstaaede Trøstesløshed, der kun vil høre om hvad der ene passer for dens særlige Omstændighed; for at udvides i det Større, for at hengive sig i det, der kun paa en skjøn og frelsende Maade kan blive Bekymringens Gjenstand. Kun naar Vandet i den Brønd Bethesda rørtes, kun da var det helbredende at stige ned deri. I aandelig Forstand er dette lettere at fatte; thi dersom et Menneskes Sjel bliver stillestaaende i Selvbekymringens og Selvbeskæftigelsens Eensformighed, da er han Forraadnelsen nær, dersom ikke Betragtningen rører og bevæger ham. Hvis han da bevægedes, hvis han, der laae som en Værkbruden og Afkræftet, i Betragtningens Øieblik vandt Styrke til at samle sig, men hans fuldkomne Helbredelse ikke strax paafulgte, det skal dog altid være til Velsignelse for et Menneske, at han bevægedes og rørtes; thi kun deri er Frelsen, stundom paa een Gang, stundom lidt efter lidt.

Hvad har dog saaledes været Gjenstand for Forventning som det Barns Fødsel, der nu, efter vort forelæste Evangelium, 40 Dage gammelt bragtes op i Templet, at fremstilles for Herren! Ligesaa tidligen som Mennesket lærte at forstaae det, var denne Forventning i Verden, tiltog i Tydelighed og Bestemthed, medens Tiderne gik, medens Slægternes Udvalgte frydede sig i Synet og langt borte hilsede det Tilkommende, hvis Udebliven gjorde dem selv til Gjæster og Udlændinge paa Jorden. Aarhundreder ere henrundne, men de ere ogsaa talte, vor Utaalmodighed lægger Intet til og tager Intet fra Forventningens lange, lange Tid. Hvor langt er vel et enkelt Menneskes Liv, hvor mange ere hans Forventningens Dage, hvis han talte dem alle tilsammen! Da kom Tidens Fylde. Den Forventede fødtes, hvem Østens Konger kom at tilbede; thi om han end fødtes i et Herberge, og lagdes i en Krybbe, og om end hans Moder kun var en trolovet Jomfru, og hans Fader en ringe Mand i Folket, saa var dog Stjernen paa Himlen Vidne til hans Fødsel, den Stjerne, hvis Vink Kongerne fulgte, til de fandt Barnet. Nu var det 40 Dage gammelt og skulde fremstilles for Herren. Da gik hiin fattige Familie, der gjennem alle Slægter blev nævnet den hellige, op til Templet, at bringe Barnet og det for Armoden bestemte ringe Offer. Skulde der nu ingen Vidner være tilstede ved denne høitidelige Handling; skulde her ikke skee noget Lignende med hvad der skete, da Stjernen lyste over Vuggen? Af Evangeliet erfare vi, at der var tvende Vidner tilstede, en gudfrygtig Mand og en from Qvinde, Simeon og Anna. De vare ikke knyttede til Barnet ved Slægtskabs og Venskabs Baand, ikke indbudne af Forældrene; efter en høiere Styrelse vare de tilstede og forestille noget Høiere. De vare begge meget bedagede, trætte af Livet om end glade i Haabet. Altsaa vare de ikke saaledes bekymrede om Opfyldelsen, som Den, der med Velkomst-Hilsen imodtager dens Tilkommelse, men de vare som Den, der byder Opfyldelsen Afskedens Hilsen. Hvad forestille da disse tvende Vidner; hvad Andet end Forventningen. Som Propheternes Røst endnu engang gjenlød i Johannes den Døbers strenge Tale, saaledes stod Patriarchernes troende Forventning op i disse tvende Skikkelser for at staae hos i Opfyldelsens Øieblik. Men de, der af Herren selv vare beskikkede til i hiin Stund at forestille Forventningen, de vare vel og Saadanne, som alle Tider kunne staae deres Prøve, hver Gang Betragtningen søger at forstaae Forventningen og den Forventningens Skikkelse, der er i Taalmodighed.

Det forelæste Evangelium taler kun ganske korteligen om Simeon, men dvæler desto omhyggeligere ved Anna, som vilde det fornemmeligen gjøre hende til Gjenstand for vor Opmærksomhed. Saa lader os heller ei misforstaae dette Vink, men i Anledning af Anna, og med hende i Tanken ville vi tale om:

Taalmod i Forventning.

Af Evangeliet erfare vi, at Anna, da denne Begivenhed indtraf, var meget bedaget, ved de fire og firsindstyve Aar. Hendes tidligere Liv var gaaet sin stille Gang, kun nævnes der en eneste Omskiftelse, der gjorde hende til Enke, da hun syv Aar havde levet med sin Mand efter sin Jomfrustand. Altsaa kun syv Aar havde hun været gift, og nu var hendes Alder syv Gange tolv. Tidligen var hendes Liv afbrudt, hun havde Intet beholdt tilbage, der kunde være Gjenstand for hendes Omsorg, medens Tankerne vare hos den Afdøde; Intet hun kunde opelske sig selv til Trøst i Tiden, Intet hun kunde elske af sit ganske Hjerte uden derved at krænke eller urolige den Hensovede, Intet, hun kunde elske saaledes, at hun netop ved sin Inderlighed glædede Faderen i sin Grav. Hun var Enke, hendes Liv afsluttet, hendes Forventning skuffet, hun, som havde

forventet at leve længe med sin Husbond, at døe mindet af en Slægt. Dog var hun jo nu fri; thi ogsaa efter jødiske Begreber er jo Qvinden fri, naar Manden er død; hun var jo fri, og i Opstandelsen skal der ikke være Forskjel paa Mand og Qvinde. Lader os ikke forstyrre den Ærværdige med vore Planer, lader os ikke ville trøste med Menneskenes kløgtige Raad, der ikke vide, hvad det Trøstesløse er. Atten Aarhundreder og mere ere forløbne, hun behøver ikke vor Hjælp, saa lidet som hun behøvede den, vi hindre hende ikke i, at følge Hjertets Drift, vi skulle ikke forhaste os med at iføre hende Fortvivlelsens seierrige Rustning, eller den langsomme Tærings Sørgedragt. Hun er jo vor Betragtnings Gjenstand, og der er Det i Livet, hvori vi ikke skulle søge at digte vore Tanker ind, men hvoraf vi selv skulle lære; der er Det i Livet, hvorover vi ikke skulle græde, men hvoraf vi skulle lære at græde over os selv.

Hendes Valg er gjort. Det skete ikke igaar eller iforgaars, at vi skulle være tilrede med vor Bistand for at faae det omgjort; hendes Valg er gjort, har hun fortrudt det, da har Fortrydelsens Tid været lang. Hun valgte at blive den Afdøde tro, som han havde været hende tro, eller hvad vi ogsaa kunne udtrykke paa en anden, sandere Maade, om den end maaskee ikke vilde være forekommen hende saa skjøn, hun valgte at blive sig selv tro; thi ethvert udvortes Baand var jo løst, og kun den Kjerlighed bandt hende, i hvilken hun havde sin Frihed, og udenfor hvilken hun ikke vilde have kjendt sig selv igjen. I denne Troskab blev hendes Liv fattigt paa Afvexlinger, hvilke man vel stundom seer lykkes et Menneske indtil Modbydelighed, men det blev frugtbart for det Evige. Og hvad Du end dømmer om dette, m. T., der jo er overladt til Enhver at afgjøre med sig selv, saa det ene Valg i Forhold til Omstændighederne kan i inderlig Kjærlighed være ligesaa priseligt som det andet, saa meget er dog vist, at den Qvinde, der er travl for at trøste sig over Tabet af sin afdøde Husbond, hun bliver neppe den Guds Udvalgte, der skal fremtræde som Forventningens Vidne i den Stund, da Slægtens Forventning gaaer i Opfyldelse. Den Afdøde blev hun tro, og hun meente sig vel forsørget, som hun ogsaa var det; thi der er Intet, der saaledes danner, forædler og helliger et Menneske, som Mindet om en Afdød gjemt i det oprigtige Hjerte; Intet, der næst Gud selv, saa ubestikkeligt prøver og ransager et Menneskes Inderste, som Erindringen om en Afdød bevaret i en altid nærværende Ihukommelse; Intet, der vedligeholder et Menneskes Sjel saaledes i varagtig og trofast Udholdenhed som Tanken om en Afdød, hvilken aldrig slumrer Den Levende kan dog stundom overraskes af nogen Skrøbelighed, eller foranledige, at en Anden overiles, men den Afdøde overiles aldrig. Den Levende kan dog stundom gribe feil, eller bevirke, at en Anden gjør det, men den Afdøde er ikke dannet af Kjød og Blod, men af den taknemmelige Ihukommelses helligste og bedste Tanker, hvilke aldrig feile, da de ere luttrede i Angesten for at tabe den Forklarede. Den Levende er hurtig til at paaskjønne vor Kjerlighed, hurtig til at betale Lønnen fuldere og tidligere end den maaskee var fortjent; men jo længere Lønnens Time udsættes, jo skjønnere for Den, der dog eftertragter den aarle og silde. Kun Dagleieren fordrer Lønnen hver Dag; kun trofast Elskov tjener syv Aar og syv til for Lønnen, men Den, der elsker en Afdød, han tjener hele sit Liv for sin Kjerlighed.

Er Anna da ikke forventende? Vi vide det vel, at der var de i Verden, hvis Forventning ikke blev skuffet. Tidligen lærte de, at forhærde deres Sind, og løftede nu maaskee Hovedet saa stolt, for at skue ud over dem, der bøiede sig i Sorgen. Hvorledes skulde en Saadan ogsaa kunne blive bedragen! Og dog hvis han pludseligen kom til ret levende at mindes den Tid, da hans Hjerte svulmede freidigt og tillidsfuldt, rigt paa Forventning, da vilde han maaskee forfærdes over sig selv, og over sin skuffede Forventning; thi det havde han jo aldrig forventet, at han engang skulde daarligen kneise som det golde Figentræ, der Intet forventer. Hvis Nogen var skuffet, da sandeligen han og uhelbredeligere end alle Andre. Den, der bedrages af Verden, han kan dog haabe til anden Tid under andre Omstændigheder ikke at blive skuffet; men Den, der bedrager sig selv, han bliver bestandigen bedragen, om han end flygtede til Verdens yderste Grændse; thi sig selv kan han ikke undflye. – Vi vide vel, at der var de, hvis Forventninger ikke bleve skuffede. De undte sig hverken Rist eller Ro i den travle Tjeneste, de udstykkede Sjelen i mangfoldige Forventninger, forventede snart Eet snart et Andet, vandt og tabte, stode aarle op og gik lange Veie. Deres Forventninger bleve ikke skuffede; – men Forventningen, ja den kunde der ikke være Tale om; thi hvor var vel den Mester, som formaaede at fortælle denne utrættelige Indholdsløshed; eller hvor den Hukommelse og den Tanke, der formaaede at sammenfatte en saadan Forvirring, eller hvor den Evighed, der havde Tid til at mindes Sligt! Vare de ikke skuffede, skuffede i deres Forventning, at Tiden ikke kunde udløbe, skuffede af Forventningerne, der i Adspredelsen havde ladet dem glemme, at Evighedens Alvor maatte glemme al deres Tragten og dem selv med, hvad de kunde have undflyet; thi ikke at glemmes i Tiderne, blev kun meget faa Menneskers Lod, men det Herligere, ikke at være glemt i Evigheden, blev ethvert Menneske givet, der selv vil det. Vare de da ikke skuffede, er Den ikke forfærdeligst skuffet, der end ikke aner Skuffelsen, før den opsluger og tilintetgjør ham?

Men Anna derimod … M. T. lad Din Tanke hvile paa denne ærværdige Qvinde, hvis Sind er mellem Gravene, og nu, skjøndt meget bedaget, dog staaer som det Eviges unge Forlovede. Denne Rolighed i Øiet, der dog er forventende, denne Mildhed, der er forsonet med Livet og dog er forventende, denne stille Uforkrænkelighed, der qvindeligt sysler med Erindringen og dog er forventende, denne ydmyge Selvfornegtelse, der dog er forventende, dette fromme Hjertelag, der Intet begjerer mere, og dog er forventende; afblomstret, dog endnu frodig, forladt dog ikke henvisnet, barnløs dog ikke ufrugtbar, bøiet i Aarene, nedbøiet dog ikke tilintetgjort, Enke dog trolovet »er hun i Stilhed« med sin Forventning. Det er skjønt, siger Du maaskee; hvis Een formaaede ret at skildre det, da kunde man sidde og ældes ved

Betragtningen af dette Billede, uden Kraft til at løsrive sig fra det. Men naar jeg da vilde tilføie: saaledes seer Forventningen ud, og vedblive: O! at den altid saae saaledes ud, da var der maaskee den, som utaalmodigen vendte sig bort fra det samme Billede. »Er dette Livets Forventning, jeg som forventer, at vinde Alt, at mætte min uudsigelige Higen, forventer, at Livet selv vil lære mig, hvor meget Mere der er at forvente, end hvad jeg aner? Er dette hvad der hænder Forventningen? beholder man den ønskende Qvist i sin Haand indtil den er bleven en vissen Green, og denne beholder man i sin Haand – som Opfyldelsen?« Nu han behøver vel ikke at frygte, at han pludseligen som ved et Slag skulde komme til at ligne den fromme Anna, eller at Tiden skulde listeligen, uden at han selv vidste af det, omdanne ham efter det Billede, som paa Afstand er skjønt, men ængster nærved. Og Anna havde jo heller ei altid været Enke, hun havde ogsaa været ung, ogsaa kjendt Ungdommens Forventning. Men Den, der ikke kjender Livets Farer, hans Mod er kun en lidet priselig Dumdristighed; og Den, der ikke kjender Livets Svig, hans Forventning er kun en Beruselse i Drømme. Saa vist som der er Fare, saa vist er der ogsaa Skuffelse, og først naar et Menneske forsøger sig saaledes heri, at han vælger den bedre Deel, vælger Forventningen, først da kan Anna i Sandhed blive Betragtningens Gjenstand. Thi der er Det, som ethvert Menneske snarligen fornemmer i sig selv, og hvorefter han ikke skal gaae langt, hvis han ei fornemmer det; men dersom det var Dette, vi skulle lære af Anna, da var hun neppe bleven uforglemmelig i Tiderne; thi Livet forgaaer og dets Lyst, og den, som intet Bedre veed, han forgaaer selv ligesom Livet og Lysten.

Er Anna ikke taalmodig i Forventningen? Den, der vil høste, førend han saaer eller saasnart han haver saaet; Den, der vil seire, uden at stride; Den, der vil, men ikke vil Midlet, han er ogsaa i Menneskenes Øine en Daare. Nogen Taalmodighed, mener Enhver, er den Forventende fornøden, og kun Den, der vil afkaste al Taalmodighed, kun ham kalder man utaalmodig og barnagtig i sin Utaalmodighed. Nogen Taalmodighed! hvis et Menneske med denne Viisdom vilde gaae ud i Verden, da vilde han neppe finde en eneste Utaalmodig, uden at han jo havde nogen Taalmodighed. Mon det er Evangeliets Mening, at alle de daarlige Brudejomfruer indslumrede strax, eller alle i det samme Øieblik? Hvorfor skulle vi ikke antage, at der har været en Forskjellighed? Den første indslumrede da snarligen, endnu førend Olien var udbrændt; men den femte, hun kom dog heller ei med til Brylluppet; thi ogsaa hun tilintetgjorde sin Forventning ved Utaalmodighed, og da Olien var udbrændt, forekom det hende en spildt Møie at hente ny Olie, for at vedligeholde Forventningen. Var Brudgommen kommen lidt tidligere, da havde man ikke erfaret, at hun var utaalmodig; thi hun havde dog nogen Taalmodighed, som endogsaa den første havde nogen Taalmodighed. Naar Opfyldelsen kommer strax eller snarligen, da er det saa let at forstaae Livet, fordi man ikke lærer at forstaae sig selv; men naar den udebliver ..... Ethvert Menneske har ligesom hine Brudepiger et oprindeligt Forraad Olie til at vedligeholde Forventningen med. Kommer Opfyldelsen nu, inden dette er fortæret, da gaaer Alt vel, og man gaaer Livet igjennem uden med Bestemthed at vide, eller med Bestemthed at gjøre sig Rede for, om man hører til de daarlige eller til de fornuftige Brudepiger. Udholdenhedens oprindelige Naturkraft kan være forskjellig hos den Enkelte, men saasnart Opfyldelsen udebliver saa længe, at denne er fortæret og afmattet, da, da først skal det vise sig, om et Menneske har ny Olie i Beredskab, da først skal hans Taalmod i Forventning vise sig. Saalænge Forventningen holder og bærer Mennesket, hvad Under da, at han er forventende, men naar den sidste Strid begynder, naar man maa anstrænge sin yderste Evne, for at holde sig til Forventningen, da falde Menneskene fra. Hvor ofte siges det ikke, at man ikke skal prise et Menneske lykkeligt, før han er død; hvor sjeldent derimod høres det af den Bekymrede, at et Menneske ikke skal opgive sig selv saa længe han lever, at der er Haab, saalænge der er Liv – og altsaa vel altid Haab for den Udødelige, der forventer en Evighed.

Dersom der nu var et Menneske, der i sin Nød meente med Sandhed at turde sige: mig blev Intet givet; i den store Tingenes Orden, som forsørger Alle, var jeg mere glemt end Spurven, som end ikke uden Guds Villie falder til Jorden; nu saa vil jeg da ikke udholde det længere, fra dette Øieblik vil jeg opgive enhver Forventning og lade mig falde til Jorden – Eller om han ikke udtrykte det saaledes, men dog i sin Fortvivlelse meente med Sandhed at turde sige: vel foer jeg vild, o! men jeg vendte jo atter tilbage; dog var det forgjeves, min Forventning for sildig; jeg udstrakte min Arm, men kun min Fod gleed, jeg raabte, men der var intet Øre, der annammede mit Skrig; nu saa vil jeg da endnu i dette Øieblik slippe enhver Forventning, og lade mig synke; Gud i Himlene forsvare, hvis Hjælpen kommer i det næste Øieblik, da det er for sildig – skulle vi da kløgtigen mene, at hvis vi vare i et saadant Menneskes Sted, da vilde vor Snildhed vel finde en Udvei, hvor han ingen fandt; eller skulle vi volde ham ny Smerte ved at foreskrive ham, at see sig om i Verden, hvor der vel var Den, der havde ventet længere paa Hjælpen? Visseligen ikke, men vi ville sige til ham: glem endnu engang det Forbigangne, tilintetgjør Beregningen, hvori Du fanger Dig selv, stands ikke Hjertets Tilskyndelse, udsluk ikke Aanden i unyttig Strid om, hvo der ventede længst og leed mest, kast endnu engang al Din Sorg paa Gud og styrt Dig selv i hans Kjerlighed; op af dette Hav stiger Forventningen atter gjenfødt, og seer Himlen aaben; gjenfødt, nei nyfødt; thi denne himmelske Forventning begynder netop, naar den jordiske segner afmægtig og fortvivlet.

Er det ikke saaledes? Eller skulde en Tvivler og en Fortvivlet beholde Ret? Eller skulde han af den Grund faae Uret, fordi han forsmaaer den ungdommelige Begeistrings Tale, da den mangler Erfaring, og Erfaringens, da den mangler Begeistring, og enten kun har erfaret det Lykkelige, altsaa hvad der ikke kan hjælpe ham, eller det Ulykkelige, men ikke saaledes som han! Den Tvivlende og den Fortvivlendes Vildfarelse ligger ikke i Erkjendelsen, thi Erkjendelsen kan Intet med Vished afgjøre om det næste Øieblik,

men Vildfarelsen ligger i Villien, der pludseligen ikke mere vil, men derimod vil gjøre det Ubestemmelige til en lidenskabelig Afgjørelse. Endnu i det sidste Øieblik er der en Mulighed, eller rettere der er intet sidste Øieblik, førend det er forbi. Er dette maaskee et kløgtigt udtænkt Ord, »man altid kan sige,« et Ord, der fanger Tanken og med den en liden Stund Sjelen, som dog snart atter fortryder, ja fortørnes over, at den lod sig hilde i den spidsfindige Snedighed. Sandeligen ikke, det er ingen snild Vending, der gaaer uden om Sagen, men en Betragtning, ja en opbyggelig Betragtning; thi hvad er det, der gjør Trængselen kort, det er Tiden; men hvad er det, der gjør Trængselen »stakket« (2 Cor. 4, 17) selv naar den varer et heelt Liv, det er Forventningen af det Evige, og den Taalmodighed, der forventer det. Og det, at man altid kan sige det, er dette ikke den evige Forventnings Seier, ja mere end Seier over det Timelige!

Kan Anna blive skuffet i sin Forventning; kan Opfyldelsen komme for sildig? Visseligen kan Opfyldelsen komme den Forventende for sildig; thi dersom et Menneske forventede det Timelige og det Forfængelige, da kan Opfyldelsen skuffe ikke blot ved at udeblive, men ogsaa ved at komme, naar det er for sildig. Thi, hvad hjalp det vel, hvis det var Magt og Vælde, hans Higen havde været efter, om den bødes den Afmægtige i det Øieblik, da Naturen vil byde ham at nedlægge den! Hvad hjalp det, hvis det var Lysten og Nydelsen, hans Sjel begjerede, om Beruselsens Bæger raktes den Afkræftede, hvem hvert Øieblik minder om, at Livet forgaaer og dets Lyst? Hvad hjalp det, om al Verdens Guld gaves Den, der nu kun med skjælvende Haand kunde omslutte, hvad han havde tørstet efter, fordi det i hans Haand skulde været en Nøgle til Alt! Hvad hjalp det vel; eller var det ikke som en Spot over ham, og var det ikke det Modbydeligste, om han ikke forstod Opfyldelsens dømmende Alvor, at han endnu ikke havde forsaget Verden og Intet lært af Aarene, men Opfyldelsen fristede ham, fristede Oldingen til at blive en foragtelig Gjæk! Men Du, m. T., Du har ikke sat Din Forventning til det, der er svigefuldt, selv naar det kommer; Dine Forventninger ere ikke skuffede. Thi Du forventer jo de Dødes Opstandelse; baade de Retfærdiges og de Uretfærdiges; Du forventer en salig Forening med dem, som Døden berøvede Dig, og med dem, som Livet skilte fra Dig; Du forventer, at Dit Liv skal blive Dig gjennemsigtigt og klart, Din Eiendom i salig Forstaaelse med Din Gud og med Dig selv, uforstyrret af den Lidenskab, der bekymret søger at gjette Tilskikkelsens Gaader. Men denne Forventning er jo ikke skuffet; thi Tiden til dens Opfyldelse er endnu ikke kommen. Og naar Opfyldelsen kommer, den er aldrig spottende, aldrig svigefuld; thi det Gode spotter aldrig et Menneske. Naar det udebliver, da er dette ham det Bedste, og naar det kommer, da kommer det med hele sin evige Salighed. Hvor skulde denne kunne komme for sildig, saa maatte den jo selv være timelig. Derfor kjender kun Utaalmodigheden Frygten, men Taalmodigheden jager ligesom Kjerligheden Frygten ud. I Forhold til det Timelige og Forfængelige kan Utaalmodigheden, i en vis ufuldkommen Forstand, være sand og begrundet, begrundet i Dets Skrøbelighed, der er Forventningens Gjenstand; i Forhold til det Evige er det ligesaa skjønt som det er vist, at Utaalmodigheden altid er usand.

Der er i Verden grublet og grundet og efterforsket og beregnet og talet Meget om Forventningen, og Opfyldelsens Forhold til den; thi Forventningen er jo en Sag, der paa saa mange Maader angaaer ethvert Menneske. Dog lader al den Viisdom, som kun vil være jordisk klog paa Forventningen, hvor vidtløftig denne Viisdom end er fra Slægt til Slægt, sig sammenfatte i et eneste Ord, hvilket Evigheden ikke forstaaer og ikke kjender. Ordet bliver forskjelligt, eftersom den Talende er, men Ordet bliver dog det samme. Den Fortvivlende opgiver i dette Ord sin Sjel; den Bekymrede gjentager det atter og atter, finder Lindring i at høre det velvilligt og deeltagende sagt af en Anden; den Trodsige, der glemmer Gud, mener med dette Ord at kunne spotte Alt baade i Himlen og paa Jorden, baade den Lykkelige og den Ulykkelige; den Kløgtige kaster det ordknap hen og mener dog at sige meget; den Letsindige faaer end ikke Tid at lade Forstanden tvetyde det, af Glæde over Ordet – det er det Ord: maaskee. Vi vide ikke, om der nogensinde har været en alvorligere Tid, der ikke kjendte dette Ord, men hvilede i Evighedens Forvisning om, at *det maa skee;* vi vide ikke om en utaalmodigere Slægt, ved hurtigere og hurtigere at gjentage den evige Forventnings Udtryk, selv dannede Utaalmodighedens korte, hastige, iilfærdige, letsindige, overmodige, kløgtige, trøstesløse Maaskee. Vel Den, der, som Anna, da den jordiske Forventning skuffede, med Gud hengivent Sind, høitideligen, som Evighedens Sprog er det, tillidsfuld, som Evighedens Forventning er det, sagde: det maa skee; vel Den, der meget bedaget, ved sit fire og firsindstivende Aar sagde: det maa skee.

Af vort forelæste Evangelium erfare vi, at Anna ikke veeg fra Templet, tjenende Gud med Fasten og Beden Nat og Dag; at hun traadte til i den samme Stund (da Barnet bragtes op i Templet) og prisede Herren og talede om ham til Alle, som forventede Forløsning i Jerusalem. Hun havde levet som en ret Ægte-Hustrue bør at leve med sin Ægte-Husbond, nu var hun »en ret Enke, der er forladt og haver sat sit Haab til Gud og bliver ved i Bønner og Paakaldelser Nat og Dag.« (1 Tim. 5, 5.). Den, der er tro over Lidet, bliver sat over Meget. Anna havde ikke forlangt Verdens Trøst for den Afdøde, da trøstede Himlen hende, og Mindet om den Tabte dannede hendes Hjerte til at øine Forventningen ikke blot for sig selv, men for det hele Folk; den ydmyge Anna var en Prophetinde, som Evangeliet siger. Hun, som havde opgivet den jordiske Forventning og kun fæstet sin Sjel til det Evige, hun dannedes i denne Smerte til at forvente Opfyldelsen, som alle Slægter havde hilset i det Fjerne. M. T. hvorledes Du end dømmer om hvad der jo er overladt til Enhver at afgjøre med sit Hjerte saaledes, at Den, der vælger det Modsatte, kan være ikke mindre at prise, saa meget er dog vist, den

Qvinde, der hurtigt forvinder Smerten ved Tabet af hendes Husbond, hendes Øie oplades neppe for den Forventning, der ikke er Timelighedens Frugt, men som først vaagner i Den, der opgav det Timelige for at vinde det Evige, og nu fandt Naade til at see Evigheden som en Forventning i Tiden. Skjøndt Enke og forladt er hun dog den Benaadede, udmærket ved sin Forventning som Den, der kaldes en Prophetinde, hvilket Navn sjelden blev givet en Qvinde blandt Jøderne, fordi den folkelige Anskuelse betragtede hende som ufuldkomnere end Manden.

Er Anna da ikke forventende? Dersom hun ikke er forventende, hvo er det da? En Prophetinde sysler netop med det Tilkommende, som ikke en Apostel eller en Engel gjør det, end sige Menneskenes Mængde. Men det Tilkommende er jo netop Forventningens Gjenstand. Dog er ikke Enhver, der er forventende, derfor i dybere Forstand i Sandhed forventende; thi dette afhænger af hvad der er hans Forventnings Gjenstand. Medens det er en saare skjøn Roes om et Menneske, at han er forventende, saa at Den, om hvem det siges, ved sin Forventning udmærker sig som Helten ved den Bedrift, han udfører, som Digteren ved den Kunst, han øver, som Grandskeren ved den Sandhed, han opdager, som Menneskevennen ved det Offer, han høimodigen bringer; saa kan det ogsaa dadles hos et Menneske, at han er forventende. Dersom et Menneske vilde forvente aarle og silde, hvad der ikke vedkommer ham, men kun hans Nysgjerrighed; eller dersom et Menneske vilde tilsidesætte, hvad der er ham anviist, hvad der kræver hans bedste Evner og hans daglige Opmærksomhed, for at hovmode sig som Forventningens udvalgte Redskab; eller et Menneske vilde forvente, hvad der i Sandhed vedkommer ham, men som hans sløvede Villie tankeløst forvandlede til en Forventningens Gjenstand, hvo ønskede da i denne Forstand at være forventende! Den, der saaledes forventer, han dannes heller ei ved sin Forventning, tvertimod vanarter hans Væsen. Han fortærer Sjelens Kraft og Livets Indhold i Beregninger og Sandsynligheders hidsige Usundhed; hans hovmodige Idræt opløser sig og opløser ham i en tom Larmen; hans Kraft sløves i feig Overtroiskhed, der tilsidst bliver et Bytte for den Snilde, en Spot for den Forstandige, en Ængstelse for den Alvorlige; han forventer Alt og glemmer, at hvad Gud end giver, da »giver han ikke Feigheds Aand men Krafts og Sindigheds Aand« (2 Tim. 1, 7).

Som det da fordres af den Forventende, at han, naar hans Forventning er ædel og et Menneske værdig, tragter efter denne Kraftens og Sindighedens Aand, at, som hans Forventning er priselig, han ogsaa selv maa være en ret Forventende, saaledes vil atter Forventningens Gjenstand, jo herligere og dyrebarere den er, danne den Forventende i Lighed med sig; thi hvad et Menneske elsker af sin ganske Sjel, det ligner han ogsaa. Hvo vilde nu formaae at opregne de utallige Forventninger, der alt i Forhold til den Enkelte kunne være sømmelige og værdige, men hvo vilde negte, at der i udmærket Forstand kun var een Forventning i Verden, Forventningen af Tidens Fylde, og denne var jo netop Gjenstand for Annas Forventning. Hvis da Nogen er forventende, da er det Anna, og lader end denne Forventning, efterat Opfyldelsen er kommen, sig aldrig gjentage, det skal dog være et Menneske gavnligt, ikke blot at vogte paa sig selv, at han ikke fortabes i Forventningens utaalmodige Tjeneste, men ogsaa at agte paa sin Forventning, at han tør vedkjende sig den, selv naar han i Tanken dvæler ved den forventende Annas eneste Forventning; eneste, thi derfor prise vi hende, at hun kun havde en eneste, og derfor prise vi hende atter, at hendes Forventning i Sandhed var den eneste. Værdig staaer hun da ved Simeons Side, der Intet begjerer uden at see, hvad han saae, og derpaa at vandre hjem i Fred. Salige de Øine, som saae, hvad han saae, og saae det saaledes, som han saae det; om et Menneske da end blev graahærdet som Simeon, bedaget som Anna, saligt dog at være den Forventende, der forventer og seer den Forventede, i hvis Sted ingen Anden skal komme!

Er Anna ikke taalmodig i sin Forventning? Høres det end stundom i Verden, at et Menneske slet Intet forventer, menes det end stundom, at en Saadan vandt den rette Sikkerhed, fordi han underfundigen gjorde det umuligt for Tabet at blive ham forstaaeligt, saa indrømmes det jo ogsaa, at denne Viisdom er af en senere Oprindelse, og at intet Menneske strax i sin første Ungdom eier den. Oprindeligen var han da som ethvert Menneske forventende. Med et Smiil eller med en Taare tilstaaer man, at Forventningen er en Oprindelighed i Sjelen. Saalænge den er dette, en høirøstet Begeistring, en uforklaret Tillid, en Brusen derinde, saalænge priser man den som Ungdommens skjønne eller barnagtige Fortrin, som en Førstefødselsret, man dog i Livets Nød bortgiver for en Ret Lindser. Saalænge Ungdommens glade Sind jubler ud i Lykke og Tilfredshed, saalænge indrømmer man, at det er i sin Orden at ville være glad og lykkelig; men naar Glædens beleilige Stund vil kjøbes og vil kjøbes dyrt, da følger en senere Viisdom, og Mennesket vil end ikke være glad, vil være bedrøvet, vil være ulykkelig. Naar skeer dette? Det skeer i Nøden, eller vi kunne ogsaa udtrykke det paa en anden Maade, det skeer, naar det viser sig, at Taalmodighed og Forventning svare til hinanden. Hvorfor da ikke ogsaa forkorte Vanskeligheden, ved at bortkaste Forventningen! Og dog er det saaledes, at Taalmodighed og Forventning svare til hinanden, og først naar disse have fundet hinanden, finde og forstaae hinanden i et Menneske, først da er der Lige for Lige i det Venskab, der skal holdes; thi Forventningen i Taalmodighed er som et godt Ord paa rette Sted, som et Guldæble i en Sølvskaal, og ikke blot saaledes en død Herlighed, men som en Skat, der er udsat paa Rente.

Hvo er nu den, der dømmer et Menneske, om han er taalmodig? Er det Tiden? Ingenlunde eller kun i en vis Forstand; thi ogsaa Den kan jo være taalmodig og have været det, der ikke saae sin Forventning opfyldt. I dybeste Forstand er det Forventningen selv, dens Væsen, der afgjør, om et Menneske er taalmodigt eller ikke; thi Den, hvis Forventning i Sandhed er Forventning, han er ved den taalmodig, saaledes, at et Menneske, naar han bliver sig sin Utaalmodighed bevidst, ikke blot maa dømme sig selv, men ogsaa prøve sin Forventning, om ikke denne netop forklarer hans Utaalmodighed, og det forsaavidt vilde være en Feil at

blive taalmodig, dersom det var muligt, da han burde opgive Forventningen. Kun den sande Forventning, som den fordrer Taalmodighed, uddanner ogsaa Taalmodigheden. Men den sande Forventning er en saadan, der vedkommer et Menneske væsentligen, og som ikke henstiller til hans egen Kraft at fremvirke Opfyldelsen. Derfor er enhver i Sandhed Forventende i Forhold til Gud.

En saadan Forventende kan ikke lade sin Forventning gaae i Glemme, og da, naar Opfyldelsen kommer, mene, at han al den lange Tid har været taalmodig i Forventning. Dette Bedrag er kun muligt ved det Udvortes, der, selv bedragerisk, lærer Mennesket at bedrage sig selv. I Forhold til hvad der i Sandhed vedkommer et Menneske og altsaa i Forhold til den sande Forventning er det umuligt; thi Opfyldelsen vil da aldrig komme, fordi dens Mulighed uddøer i samme Grad, som Forventningens Virkelighed uddøer. – En saadan Forventende kan ikke mætte og nære sin Forventning med Sandsynligheder og Beregninger; thi kun i Taalmodighed træder han i Forhold til Forventningen, og denne begynder netop, naar Sandsynligheden er flygtende. Sandsynlighed er imidlertid kun en svigefuld Fordeel fremfor den Forventning, der ingen har. Snart kommer man Opfyldelsen tilsyneladende nær, ja ganske nær; pludselig fjerner den sig. Taalmodigheden derimod henstiller sin Forventning til Gud, og er derfor altid Opfyldelsen lige nær, hvor daarligen dette end synes den jordiske Forstand. – En saadan Forventende kan ikke ved en dorsk Sløvhed skuffe sig selv; som var dette Taalmod, naar han, som han gjorde Alt af Vane, nu ogsaa var bleven vant til at beskæftige sig med sin Forventning, uden at dens Bekymring vakte hans Sjel. Nei, Den, der forventer, hvad der i Sandhed vedkommer ham, han kan ikke blive ligegyldig derved, thi da fatter han ikke mere, at det i Sandhed vedkommer ham, og da forventer han jo heller ei, hvad der i Sandhed vedkommer ham; sløvet i Vane kan han ikke blive, da han jo bestandig kun er lige nær ved Opfyldelsen. – Den sande Forventende, han omgaaes dagligen med sin Forventning. Den staaer tidligere op om Morgenen end han selv, er tidligere paa Færde, den slumrer sildigere ind om Aftenen end han selv, thi det indvortes Menneske, hvilket Forventningen tilhører, behøver ikke saa megen Søvn som det udvortes. Hans Bekymring er daglig den samme, fordi hans inderste Liv i ethvert Øieblik er ham lige vigtigt. Dog fortærer han ikke sin Sjel i Utaalmodighed, men i Taalmodighed bringer han sin Forventning frem, i Taalmodighed offrer han den, ved at henstille den til Gud.

Er denne Tale om Taalmod og Forventning maaskee dunkel, nu saa ville vi prise Anna og holde os til hende, hun gjør Forstaaelsen ingen Vanskeligheder. Hun var en Enke paa fire og firsindstyve Aar, som ikke veeg fra Templet, tjenende Gud med Fasten og Beden, Nat og Dag, hun bevarede sin Forventning »i al Taalmodighed og Langmodighed med Glæde« (Colos. 1, 11). *Hun veeg ikke fra Templet.* Dog var hun jo i Templet ikke hos Opfyldelsen, men kun hos sin Forventning. Denne tager den Forventende med sig, da gaaer han ud paa Veie og Stier ved den fjerde Time, og ved den ellevte, og ved Hanegal; eller han sidder stille, men lader Tanken gaae ud, lyttende efter et sagte Fodtrin af Opfyldelsen, speidende efter den fjerne Skye i Ørkenen, efter Taagen i det Viide, der forandrer sin Skikkelse ved enhver Vind, og forandrer den Forventende. Anna derimod veeg ikke fra Templet, ei blot fordi hun ventede at see Opfyldelsen komme paa det hellige Sted, thi da havde hun vel besteget Templets Tinde eller beraadført sig med de Vise, Stjernekyndige og Skriftlærde; men fordi hendes Forventning var til Gud, og hun altid var Opfyldelsen lige nær, medens ingen Sandsynlighed kom og gik, besøgte hende for at trøste eller bragte Mismodet med sig. *Tjenende Herren,* thi see! hun var jo Herrens Tjenerinde, men ogsaa tjenende sin Forventning, og denne Tjeneste var den samme. Den Forventende tjener ikke gjerne nogen Anden, og Menneskene tilgive ham, om han staaer pludseligen op, om han ikke deeltager i deres Glæde eller er hjælpsom i Nøden; thi han tjener jo sin Forventning. Ved denne Tjeneste erhverver han Opfyldelsen; men Anna tjente en Anden, i hvis Haand vel Opfyldelsen laae som enhver Forventnings Opfyldelse ligger i hans Haand, men hun modtog ingen Oplysning; og medens Dagene gik og talte Aar til hendes Alder, indtil hun blev meget bedaget, hun var dog altid Opfyldelsen lige nær. – *Med Bøn og Fasten,* men Den, der beder og faster, udretter jo Intet; thi Bønnen er en ørkesløs Tale paa Jorden, om den end »arbeider i Himlene«, og Faste fortærer den jordiske Kraft, og styrker ikke til at holde ud med Forventningen. Dog er Utaalmodigheden en ond Aand, »som kun udjages ved Bøn og megen Fasten.« – *Nat og Dag.* Saaledes holder jo den Forventende ved Nat og Dag, men er det altid i Bøn og Fasten. Utaalmodighedens Hunger er ikke god at mætte, hvorledes da ved Fasten? Utaalmodighedens Begjering gjør vel mange Ord og lange Taler, men i Bønnen er den ordknap nok. Den timelige Taalmodighed har Føde med sig for en længere Tid, holder ufortrødent ved, hviler sjeldent, beder aldrig, men Anna vedblev Nat og Dag. Siger Utaalmodigheden end, at det er ingen Kunst at bede, o! selv det, til en bestemt Tid, om end kun for et Øieblik, at skulle samle sit Sind i Bøn og bede inderligen, er vanskeligere end at indtage en Stad, end sige da at holde ud Nat og Dag, og bevare Inderligheden i Hjertet, og Sindets Nærværelse og Tankens Stilhed og hele Sjelens Samtykke i Bønnen, uden at adspredes, uden at forstyrres, uden at fortryde sin Andagt, uden at ængstes for, at den er et opsminket Bedrag, uden at blive modbydelig ved sin megen Beden; men Anna veeg ikke fra Templet, tjenende Herren med Beden og Fasten Nat og Dag.

Blev Anna skuffet i sin Forventning, kom Opfyldelsen for sildig? Hendes Forventning var til Noget, der skulde skee i Tiden; altsaa maa jo Udfaldet afgjøre, om Opfyldelsen kom eller det blev ved Skuffelsen. Skulde Anna virkeligen her blive ligesaa trøstesløs som al den Tale, der høres om Udfaldet, hvilken ligesom Udfaldet altid kommer bag efter.

Udfaldet viste, at hendes Forventning gik i Opfyldelse; hun blev altsaa ikke skuffet. Men i hvilken Forstand blev hun ikke skuffet? Blev hun maaskee selv til Noget ved sin Forventning, saaledes som Den, der var

forarmet, og atter blev riig, Den, der var styrtet og atter blev ophøiet, i en vis Forstand ogsaa blev det ved sin Forventning, forsaavidt han ikke selv havde opgivet at være sin Medarbeider – blev Enken maaskee gift igjen? M. T. hvorfor skammer Du Dig næsten ved, at jeg nævner dette Ord, Forventningen opkom jo ikke i hendes Sjel, da hun fyldte sit tre og firsindstivende Aar, den gaaer jo langt tilbage i Tiden indtil de Dage, da hun gjorde det Valg, hun i sin sidste Time vedkjendte sig. Er det mig, der formastelig spotter den Ærværdige, eller hvis dette havde været hendes Forventning, var da ikke Opfyldelsen kommen over hende som den forfærdeligste Spot. Priset være derfor Anna, ærværdig staaer hun og høit ophøiet; thi medens den almindelige menneskelige Tale forstummer ved Synet af hende, maa Sprogets dybeste Udtryk nævne hende i strængeste og i ædleste Forstand: Forventende. Og viser dette ikke tillige, at Udfaldet ikke kunde skuffe hende ved at komme for sildig!

Og selv om det var udeblevet, var hun dog ikke skuffet. Opfyldelsen kom; i samme Øieblik begjerer hun ligesom Simeon kun at vandre bort herfra, altsaa ikke at blive hos Opfyldelsen, og dog i en anden Forstand at gaae ind til Opfyldelsen. Dersom Opfyldelsens Øieblik ikke var kommet i Tiden, vil Du da negte, m. T., at hun dog gik ind i Evigheden med sin Forventning og gik Opfyldelsen imøde.

Ved at udeblive kunde Udfaldet egentligen ikke bedrage hende, og ved at komme for sildig kunde det ikke skuffe hende. Troer Du ikke ogsaa, at dette var Annas Mening, da Opfyldelsen kom, der jo og kunde være kommen længe før hun blev ved de fire firsindstive Aar, og dog kommet som Opfyldelsen af hendes Forventning. Troer Du, hun fortrød de mange Aar, troer Du, at Glæden maaskee slog Fortrydelsen hen i Glemsel; eller troer Du ikke, at hendes Glæde netop var de mange Aar, i hvilke hun Nat og Dag havde været sin Forventning tro! Og var Lønnen ikke istand til at lønne rigeligen og over al Maade, selv om hun var bleven halvfemsindstive, ja de hundrede Aar gammel! Hun blev Intet ved sin Forventning, saaledes angik Opfyldelsen hende ikke timeligen, saa lidet som Forventningen havde gjort det. Men idet Samtidens, idet Folkets, idet Slægternes, idet Menneskeslægtens, idet Adams og idet Millioners Forventning gik i Opfyldelse, da stod den fromme Anna som Forventningens Vidne ved Simeons Side, og saaledes staae de alle Dage uforglemmelige! Dersom Anna havde været Moder, dersom den Afdøde var bleven hos hende; dersom hun anden Gang havde oplevet i endnu skjønnere Forstand at blive kaldt Moder – mere begjerer dog et Menneske ikke for at prises lykkelig, ønsker Anna mere, nu vel, dersom Anna selv bedaget med sin bedagede Husbond havde seet den tredie Slægt voxe op, dersom det Barn, der nu fremstilledes, havde i tredie Led været knyttet til hende, dersom hendes Husbond havde staaet ved hendes Side istedenfor Simeon, dersom hun selv blot havde forventet denne Opfyldelse, for da at gaae ind til Hvilen; dersom tre Slægter havde kaldt hende Moder og dette skjønne Navn havde lydt atter og atter paa saa forskjellig Maade som det er muligt, dersom tre Slægter aldrig havde glemt hende. – Og nu! Anna havde prøvet Livets Smerte og saaet med Taarer, tidligen mistet sin Husbond, siden hensiddet barnløs og forladt, da traadte hun frem i Templet i sit fire og firsindstivende Aar, skjulte alle Tiders Forventning i sin fromme Skikkelse, og saaledes staaer hun altid mindet som Forventningens Vidne. – Salig Den, der blev fattig og forladt, salig den Ufrugtbare, salig Den, der tabte Verden saaledes, at Forventningens Begjer efter den aldrig vaagnede i hans Sjel; salig Den, hvis Forventning gik gjennem Dødens Porte ind i det Evige, for at hente sin Forventning, indtil han saae den med jordiske Øine, og ikke begjerede at see den mere i Tiden.

* *
*

Menneskene klage ofte over, at Livet er saa fattigt, Tilværelsen saa afmægtig i al sin Herlighed, at den forgjeves vil gribe Sjelen i Overraskelse, eller fængsle den i Beundring; thi Intet at beundre, er den høieste Viisdom; og Intet at forvente er den høieste Sandhed. Barnet studser over det Ubetydelige, den Ældre haver aflagt det Barnagtige, han har seet det Forunderlige, men det forundrer ham ikke mere; thi der er intet Nyt under Solen, og intet Vidunderligt i Livet. Dersom et Menneske dog forstod at gjøre sig selv i Sandhed til hvad han i Sandhed er, til Intet, vidste at sætte Taalmodighedens Segl for hvad han havde forstaaet, o! da skulde hans Liv, hvad enten han var den Største eller den Ringeste, endnu idag være en frydefuld Overraskelse og en salig Beundring, og være det alle Dage; thi der er kun Eet, som i Sandhed er Beundringens evige Gjenstand, det er Gud, og kun Eet, der formaaer at hindre Beundringen, det er Mennesket, naar han selv vil være Noget. –